

**Oratio de historia eiusque dignitate, partibus, atque imprimis
ea, quae de gentilitatibus agit, nec non aliis, quae ad idem
argumentum pertinentia, moneri vtiliter posse visa sunt:**

<https://hdl.handle.net/1874/427114>

Oratio

DE HISTORIA,
EIVSQVE DIGNITA-
TE, PARTIBVS, ATQVE IN
PRIMIS EA, QVÆ DE GENTILITATIBVS
AGIT, NEC NON ALIIS, QVÆ AD IDEM
argumentum pertinentia, moneri vtiliter
posse visa sunt:

Scripta & recitata præfationis in prælectionum
publicarum operas ergò,

A

REINERO REINECCIO
STEINHÉMIO.

FRANCOFVRTI
APVD AND. WEHELVM,

M. D. LXXX.

OTIUM

DE HISTORIA
EIVSQUE DIGNITA-
TE PARTIBVS ATQVE IN
REBUS A. O. R. DE GENTILITATIBVS

AVT. HEC NON ALII QVA AD IDEM
EXEMPLUM PERTINENT, NON VLLIUS
S. V. S. V. S.

scriptis & rebus in praedictis
publicis inventis etc.

LEONARDUS RINICCIUS
S. V. S. V. S.

FRANCOPOLITANI
ABVD AND. WEGHELM
M. D. LXXX.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI ET DOMINO,

DN. IOHANNI GEORGIO, S. ROM. IMPERII
ARCHICAMERARIO ET ELECTORI VIIVIRO, MARCHIO-
ni Brandenburg. Duci Prussorum, Stetinenfium, Pomeranorum,
Cassuborum, Slauorum, &c. Burggrafio Noribergen-
fi, &c. Principi optimo, Domino suo
clementissimo:

S. D.

REINERVS REINECCIVS STEINHEMIVS.

QVOD vrgebant necessarii atque amici, proba-
bant collega, efflagitabant quadam beneuolen-
tia propensione, & nonnulla fortassis emolumen-
ti spe, ceteri, ut quam de Historia eiusq; digni-
tate praefationis in praelectionum nostrarum
operas vice orationem habuisssem, publici iuris
facere: id cum fausti alicuius ominis atq; pra-
sagitationis specie haberet, denegari a me refra-
gando non debuit. Et interesse mea ducebam, ut studiorum nostrorum
ratio, & quibus in academijs, quibusq; sub Praeceptoribus potissimum
profecissem, constaret publice. Adhac ea Historia conditio, ea vis atq;
amplitudo est, ut sicuti per se non potest non omnibus commendatissi-
ma esse, ita dignitati eius atq; utilitati nullorum elogiorum prae dica-
tiones satis sint, sed omnem omnium ingeniorum industriam atq; effi-
cacitatem superet. Quare cernere est, ferme in particulis, tanquam
de immenso aceruo decerptis, plerorumq; operas occupari. Quibus vs
sua merito commendatio permanet, ita rimari e fontibus quadam no-
bis accuratius, & tota deret tanquam historiam aliquam effingere, vi-
sum fuit. Neque vero cum in id veluti theatrum spectanda nobilissima
gentes, spectandi summi monarcha, reges, proceres, producantur, non
potest iucundissima cognitionis liberalis cupidus animus voluptate
expleri. Fuerit etiam forte, quod de partium historiae discrimine, & in

EPISTOLA DEDICATORIA.

qua potissimum desudandum, denique quibus ad eam viis gradiendum sit, expositioni nostra debeat. Certè quidē offerunt tractatu illo iterum sese nō solum summi monarchæ, qui auctoritate & patrocinio luculento astipulentur, sed etiam scriptores, quorum explicatio operæ precium factū fuit. Postremò neq; illud ommissum, quid ad historiae scriptionem requiratur, & refelluntur *ἱερωτικὰς ἱστορίας*, scrupulusq; euellitur, qui non solum in historiae tractatione tironibus, sed etiam aliquosque progressis, peneque Roscius, iniici plerunque assolet.

Hæc cum ita sint, & commentatiuncula hæc nostra ita demum ferre lucem posse videretur, si firmissimum aliquod patrocinium adiunctum haberet, à quo istud potissimū, subiectione qua par est, peterem, IOHANN. GEORGI, PRINC. EL. Domine clementiss. illustriss. Excelsitas T. occurrebat. Etenim ut nihil dicam de amplissimis beneficiis ab Excels. T. in me collatis, pro quibus subiectissimi studii obseruantia debeo debereque volo perpetuam: neque attingam, post aduersos casus quosdam, ludificante per appositos atque accommodatos tali ministerio in pietati seu sanguini debitorum officiorū cultu fortuna, exoptatissimum in Excels. T. mihi magistratum, clementissimumque ac benignissimum tam rei ac fortunarum, quam studiorum protectorem *ἡγεμόνα* obtigisse: ita quidem minimè celata ab Excels. T. vel disciplinaratio, cuius professio mihi demandata esset, vel operæ nostræ esse debebant. Neque repetendum de utralibet quicquam duxi. Hoc opto etiam atque etiam, adeoque ab Excels. T. subiectissimè precor, ambas à me commendatissimas habeat. Qua de re in prolixiorē spem inducar, cum alia, qua fallere nunquam ferè assolent, tum illud omnium certissimum, de Excels. T. erga religionem, rempub. litteras digno Patre patriæ respectu, argumentum confirmat. Quod ad me attinet, ita duce Spiritu sancto, comitibus sanctissimis illis genis, quos Ecclesia vocabulo Angelos appellamus, solitam studiorū viam pergā, ut & qua proficisci debita subiectissimaque obseruantia officia ab humilitate nostrā possint, in Excels. T. nunquam nō constent,

& cæteris partibus, qua decet diligentia, studio, fide, perfunctus videar. Excelsitas T. bene & feliciter valeat.

Francofurto ad Viadrum, M. Iunii

D. XXVII. CIO. IO. LXXIX.

DE HISTORIA EIVSQVE DIGNITATE, &c.

Oratio.

ROGRESSO ad dicendum mihi ex officio in hunc amplissimum confessum vestrum, Magnifice Domine Rector, illustres & generosi Barones, clarissimi & ornatissimi viri, honestissimaque omnium ordinum iuventus, secundum cœlestis numinis propitium fauorem præcipuè beneuolentia vestra, & disertæ atque elegantis orationis copia, opus fore perspicio. Sed de illa, qui alios tam benignissimè audiueritis, audireque soleatis, dubitare haud debere mihi videor, neque omnia de vobis sibi pollicenti denegandam existimetis, oro: ab hac quàm deficiat, quotque ea me felicitas post se parasangis reliquerit, vtinam attingere necesse mihi non esset. Tamen quæ id incommodum resarciat, iterum de beneuolentia vestra me spes subleuat. Idcirco acquiescere in ea ita me patiemini, vt voluisse me, vobis fat sit, hoc est, cum Nasonè voluntatem, cum vires desint, collaudetis.

Quia autem superiore anno hospitem me primùm academia nostra excepit, & dum aliud ago, cœlestis illa *res*, cuius nutu mortalium res, & quicquid vsquam est, gubernantur, in hanc me stationem collocavit, non sunt forsitan nulli, qui de studijs meis, deque me ipso, explorata antè habere omnia gestiant. Sed est scilicet iam his responsum publicè: nec pleraque, cum res ita ferret, à summo magistratu celata. Vnum id addo, cum puerilis disciplinæ, primæque adolescentiæ, incunabula ac rudimenta à felice illo ingeniorum informatore, Iohanne Glandorpio, percepissem, & maturitatem nonnullam addidisset in illustri Goltpergensis ludo D. Henricus Paxmanus, Professor academia: huius publicus, deque me exinde præclarissimè semper meritis patronus, reliquùm me litterarum perdiscendarum atque excolendarum cursum in academijs, Marpurgensis, Vitebergensis, Ienensis & Lipsiensis peregisse. Nec inficias vlllo modo ire vel debeat vel possum, quicquid in artibus, quicquid in linguis, quicquid denique in eo disciplinæ genere, circa quod postea vniuersum fermè studium nostrum constitit, hoc est, antiquitatis & Historiarum tractatione profeci, id potissimum me præceptoribus, Glandorpio, Paxmano, Casparo Peucero & Ioachimo Camerario debere. Et extant quidem de me & illis ipsis studijs meis testimonia singulorum tam priuata quàm publica, eaque (quid enim dissimulem?) perquam honorifica. Quod si neque hoc alterum reticendum, conari bene multis annis pro modulo nostro sumus, vt docendo priuatim, scribendo publicè prodessemus. Verùm de his hæc tenus.

Nunc solenne illud, quemadmodum est apud Plutarchum, in Romanorum Principum augurijs aut sacrificijs, HOC AGE, ad id, quod instituti nostri caput est, accedat, & argumentum, de quo perorandum mihi, quantum ingenij nostri tenuitas pateretur, & arguissimè, in manus sumam, commonet. Omnino autem diu suspensum me deliberatio tenuit, quid potissimum auribus vestris, limatissimoque ac politissimo iudicio, dignum à me afferretur. Ac compereram quidem alia ab alijs, quæ vel tempus suggestisset, & quasi expressisset, vel disciplinæ, in cuius explicatione versarentur, quædam lex efflagitasset, pertractata. Quod postremum exemplum sequi mihi etiam visum fuit, sic vt intra consuetorum studiorum tanquam septa consisterem. Et quæ istam voluntatem elicerent, causæ erant grauissimæ. Enimvero vt non langueat, sed penè mortua sit, ea eruditæ doctrinæ pars, quæ rerum gestarum memoriam complectitur: vt plerique vix etiam artium & linguarum degustatis initijs tanquam à remo ad tribunal, quemadmodum dici solet, anhelantes, ad cæteras illas grandiores disciplinas, propterea quòd questuosæ videantur, non accurrant, sed proterua quadam audacia atque insolentia irrumpant: quàm pauci de solida antiquitatis cognitione solliciti sint, id tam apertum omnibus est, vt gemere atque adeò deplorare potius, quàm inculcare debere videamur. Disseram igitur quantum tempus fert, aut præstari à me poterit, de nobilissima, & si quid

est in iudicij, omnium fermè vtilissima disciplina, Historia inquam, & tum quæ dignitatem eius commendent, tum partes, & in primis τὸ ἱστορικόν, & alia, quæ eodem pertinerent, nec scitu infructuosa fore visa sunt, pandam.

Principiò autem enucleandum nobis nomen eiusque notio est. Quod Græcum esse, sed vsu Latinum factum, indeq; etiam in multas alias linguas translatum, neminem nisi in bonis litteris planè hospitem, fugere potest: ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, cui in reliquis significatis etiam vis memoriæ prodendi & commemorandi inest. Est igitur Historia rei gestæ expositio. Nam eam à Quintiliano traditam definitionem, præ cæteris omnibus, quas Polybius, Cicero & alij habent, retinere malui. Vt autem inter se differant, Historia, Commentarij, Annales, Fasti, Ephemerides, Chronica, Chronologia, alibi dicendum fuerit. Post etiam de partibus Historiæ separatim agemus.

Cæterùm quæ Historiam, eiusq; dignitatem, nobis commendent, fermè innumera sunt. Nam vt quædam paulo altius repetamus, & ad ipsa generis humani primordia regrediamur, satis constat, primam illam & antiquissimam Patrum scholâ disciplinæ huic vel maximè studuisse. Res autem ita se habet. Cùm à fratris Abelis cæde tanquam absentus quispiam, secundum Cypriani vocabulum, arceretur à laribus & sacris paternis facinorosus ille, facinorosorumque parens atque parricida, Cainus, suos deinde & peculiare agitare cœtus occœpit, sed vt maliciosa simulatione (Græci ἐπιφανίαν vocant) quæ tamen miram sanctimoniam speciem haberet, cultus nouos instituerit, & doctrinam quasi per manus à parentibus acceptam palam corruerit. Obdurauitque deinceps in impio eo instituto tota Caini posteritas, & ita obdurauit, vt etiam artium, quas Adamus ἀποκαταστάσας cum ipsis litterarum elementis inuenerat, studium neglexerit, seque ad ea tantùm conuerterit, quæ ad cultum vitæ molliorem, luxum & omnis generis voluptates pertinerent. Hinc est, quòd ipse Cainus agriculturam exercuit, & vrbes extruendi modum docuit, condita à se & appellata de filij nomine Enocho. A Lamecho, qui quinto loco à Caino natus fuit, πολυγαμία introducta est: Iabal tabernaculorum vsus monstrauit, & primus pecuariam fecit: Iubal Musicam reperit: Tubalcain artem conflandi metalla, & inde aliquid cudèdi. Certè quidem de Iubal (vt hoc obiter inseramus) multarum linguarum vsurpatione verbum iubilare permansit. Nec dubium vllum habeo, de Tubalcaino Latinam linguam nomē Vulcani, quem Ethnica supersticio Ignem & Iouis fabrum credidit, retinuisse: quemadmodum Græcum Ἡφαίστος ex Ebræa lingua planè idem significatum ab igne refert. Nam quam Latini notionem sinxere, ridicula prorsus est. Nec quicquam ferè discriminis reperias, quàm quòd principium modicam habet ἀποκρίσιν. Quæ de peregrina appellatione videri mira non debet. Contraque coniecturam illam non parum cōfirmant, tum quæ de Vulcani fabulosa historia, quæ ad veram Tubalcaini alludit, his verbis scripsit Diodorus lib. 5. cap. 15. Vulcanum (inquit) ferri, æris, auri, argenti, omniumq; quæ igne fabricantur, artē inuenisse, ferunt, eamq; cæteros docuisse, &c. tum quòd eadem Latina lingua eodem etiam modo nomen & numen Iani, quod vtrunq; Græca ignorat, quemadmodum est apud Ouidium, conseruauit. Est enim à Iauan, filio Iaphet, conditore tam Græcæ quàm Latinæ gentis, ideoque bifronte credito. Tametsi non ignorem ab alijs, in quibus Hermanus Mutius, rerum Germanicarū scriptor, ipsum Noham Ianum haberi, & inde bifrontem dici, quòd bina secula viderit.

Verùm hæc contra sanctioribus innixus studijs, sanctioremq; viuendi viam ingressus Sethus, Adami filius tertius, tam religionis veritatem, quàm artes à patre adiuuentas, hoc est, doctrinam Physicam, Astronomiam & alias omni contentione excoluit, & ad posteros propagauit. In primis autem religionis accensum studium Enossi temporibus fuit. Inde enim est, quòd litteræ sacræ inuocari tum nomen Domini cœpisse dicunt. Cumq; sanctissimi homines tantarum rerum conseruari memoriam, & eximio aliquo monumento propagari ad posteros fatagerent, faciendum ita censuere, vt duabus erectis columnis, vna lateritia, altera lapidea, illam veluti Historiam inscriberent. Enimvero & à Tacito traditum est, antiquissima memoriæ humanæ monumenta saxi impressa fuisse. Quibus Iosephus, qui historiam, quam dixi, nō expositam alioqui in sacrarum litterarum libris, sed quam ipse religiosa maiorum obseruatione, fideliqu; custodia, traditam Antiquitatibus suis inseruit, hoc præterea addidit, lapideam columnam suam etiamnum ætate in Syria reliquā fuisse. Nam ea communis, nec meo iudicio improbada, doctorum

doctorum opinio est, primam generis humani sedem circa Damascum exitisse, ita quidem, vt etiam vrbs illa de cæde Abelis nomen traxisse, existimetur, ac si dicas sacculum sanguinis.

Est igitur hæc omnium prima, de qua quidem nobis constet, relata in litteras Historia, qua tanquam doctrinæ cœlestis Biblijs, quemadmodum nunc loquimur, & breui quadam *ἐκ τῶν ἀρχαίων*, sanctorum Patrum auditores ante Diluuium vsi fuere. Nec ambigam, eosdem ibi veluti ad fanum aliquod, aut scholam publicam, conuenisse. Quod si cui etiam columnas credere aras quasdam, in quibus de more sacrificia fierent, & sacræ conciones adiungerentur, libet, nihil reclamârim.

A Diluuiio, cum interiisset aquarum eluio absorpta vt reliqua Caini posteritas, ita etiam tam hac quàm piorum sobole editi illi Gigantes ac potentes, à seculo viri famosi, vt habet vetus translatio, id est, nati è potentum connubijs, qui Heroes & tanquàm Semidei videri vellent, solusq; Noha cum vxore, filijs & nuribus cõseruatus mirabiliter in arca esset, sed paulo post, hoc est, fermè annorum centum spatio, quemadmodum pleriq; calculum subduxere, genus humanum felicissimo filiorum Nohæ quasi germine iterum in immensum creuisset, vt iam prima Patrum sedes nõ omnes caperet, priusquàm à se inuicem colonijs diuellerentur, commune quoddam omnium extare monumentum voluere: in itumq; de vasta illa turris Babylonicæ extructione, cuius fastigium cœlũ attingeret, quemadmodum loquitur Historia sacra, consilium fuit. Tametsi verò quid de tota hac re pleriq; tam veteres quàm recentes scripserint senserintq;, haud sum nescius, tamen neq; eam improbârim coniecturam, repetitum aliquo modo Ecclesiæ ante Diluuium de duabus columnis exemplum fuisse: sed quod structores isti propter Diluuij exanclatum periculum opere augustiore atq; ambitiosiore, deniq; etiam firmior, superare niterentur. Cumq; in tanta hominum multitudine iam non solum de religione, idque auctore potissimum Cham, Nohæ F. quem lior & è diris paternis furia ad id institutum percellerent, (nam in hanc penitus sententiam imus, fuisse Chamum natura procliuem in vitia, ideoq; pias patris obiurgationes tulisse indignius: & postquàm tandem tam ex ebrietate huius fortuita, quàm ex ætate decrepita calumniandi occasionem nactus fuit, inde iam planè pro delicto eum habuisse, perq; hominum ora traduxisse, & doctrinæ cœlestis veritatem ab eo traditam, vt religioni suæ nouæ fucum faceret, alto quodã supercilio contempsisse ac derisuisse) variare sententiæ cœpissent, & deteriores saniores vincere, verum etiam proterua licentia atq; audacia vulgi creuisset, vt vilitate antea paterna imperia, quorum summa pœna esset exclusio à sacris (Græci *ἀναθημα*, nos *ἐκ τῶν ἀρχαίων* vocant) non amplius locum haberent, sed improbi ac facinorosi impune grassarentur, ideoque promulgata cœlitus esset sanctio recens, & priori ante Diluuium seculo planè ignota: Qui hominis sanguinem fuderit, ipsius inuicẽ sanguis per hominem fundatur: quo magistratus auctoritas, atque in fontes animaduertendi potestas instituitur & confirmatur, concurrere præter eam, quam dixi, extructionis istius mirificæ causam etiam hæc potuerunt.

Quod inusitate molis, ideoq;, quemadmodum sibi persuaserant, perpetuo monumento consulere in memoriã de Diluuiio, & generis humani instauratione ac propagatione, deniq; etiam per coloniarum deductionem, quæ in hoc loco cœpisset, insecuta dissipatione studuerunt.

Quod religioni isti nouæ atq; deprauatæ, cui præcipuè cultum ignis sacri, quæ Biblica historia Vr Chaldæorũ nominauit, accēso, certã sedem, eamq; ipsa structuræ arte atq; amplitudine venerabilẽ destinata esse voluere, ita vt ad hanc alligati vniuersi essent, & ab ea deinceps doctrinæ & rituum norma peteretur: quique dissentire auderent, impietatis rei peragerentur.

Vt ex eodem loco per magistratum, maleficiorum accusati & conuicti, plesterentur, huiusque auctoritas & veneratio de coniuncta religionis sede adaugeretur.

Quod ex superbo & ambitioso peneque inimitabili opere famam nominis perennem affectarent, & celebrati inde ad omnem posteritatem vellent.

Nec fortè, quod ad primam & tertiam causam attinet, quicquam quod magnopere reprehendatur, fuerit. Sed secunda ad manifestam impietatem spectat: & quarta nihil nisi peruersum animi fastum habet.

Quod si qui etiam, ad omnem cauendam ac tollendam ^{ἐπιχλω}, confirmari singula de exemplis similibus volent, etsi equidem prolixitatis declinare fastidium mallet, tamen neque eam defugiendam operam duxi: ac rogatos cæteros volo, modicæ digressioni ignoscant.

Ergo ut de primo primum agamus, conueniunt cum eo, quæ supra de Iano diximus. Neque enim dubium est, ideo bifrontem confectum, quod tam Græcorum quàm Latinorum conditor haberetur. Et additam in veteribus nummis imagini eius nauem, diluuij memoriam, & Nohæ arcam, nauigio similem, significare autumo.

De altero res adhuc planior est. Suffragantur enim litteræ sacræ, & ita suffragantur, ut cultum ignis sacri Vt Chaldæorum appellent, propterea quod in gente illa primum cœperit, indeque porro in alias terras exportatus sit. Enimuero eundem & Persis & Græcis & Romanis, qui post Assyrios & Chaldæos in ordinem redactos in monarchiarum dignitate sibi inuicem succedere, uisatum fuisse, de historijs ipsorum liquet. Et adduntur ad eò singulorum denominationes. Nam Persæ Orimafdam, Græci ^{ἑστια}, Latini Vestam dixerunt. Tametsi omnes ex vno & eodem Ebrææ linguæ fonte promanarint. Est enim Orimafda Orim Hefed, ac si dicas lumen sanctum, ^{ἑστια}, quod Latini quadam dialecti Æolicæ imitatione in Vestam detorsere, Esch Ja, ignis Domini. Neque abhorret à vero, impietatis huius principium è falsa quadam ac superstitiosa de diuina natura persuasione extitisse. Hanc enim cum sacræ litteræ in luce inaccessiblei esse astruant, & ipse Deus Deut. 4. se ignem edacem appellet, denique etiam ignis lucidus sit, atque in Patrū sacrificijs, cum litatum esset, sæpe hostiam absumpserit, creditum inde fuit, diuinum quiddam igni inesse, vel potius hunc Deum ipsum esse. Certè quidem & Mosi Deus Exod. 3. quem ibi ille & angelum & Iehouam vocat, hoc est, Filius Dei in flamma ignis de medio rubo apparuit: idemque Israelitas ceu postliminio Chananæam repetentes interdiu in columna nubis, de nocte in columna ignis præcessit: itaque etiam super arcam oracularem resedit: & Mosi videre splendorem eius cupienti, id mortali fas esse, quin vitam amittat, negat. E qua postrema historia Semeles & Iouis Elicij fabulas nartas, crediderim, alluduntque eodem, quæ de Æsculapio & Seruio Tullio rege prodita sunt. Neque omnino inuenias paucas alias similis fermè originis Ethnicorum religiones. Nam æquè vetustum illum Penatium cultum, quem habet historia Labanis Gen. 31. absq; omni dubio mysterium istud peperit, quod Ecclesiæ Christianæ doctores sentiunt, Filium Dei ^{λόγον} ea humanæ formæ specie cum primis Patribus locutum, quæ postea humanam naturam verè è Maria virgine assumpsit: ut statuamus, auctores cuiusdam patefactionis illius memoriæ studuisse. Cumque exemplum istud, ut est Dei ^{καταστροφῆς} ^{λογος}, malignus ille spiritus æmularetur, seque pro angelo lucis venditando tum alias tum animalium etiam variorum formas repræsentaret, monstrosis istis numinibus, quæ veterum monumentis tradita sunt, occasionem dedit. Nam ut præcipua attingam, Athenienses Noctuam & Draconem, tanquam Mineræ sacros, Ægyptij penè innumera animalia, resque ad eò in hortis nascentes, venerati sunt. Et pertinet eodem Poetica de Deorum præ Gigantum formidine in Ægypto transformatione, fabula, quam Ouidius habet lib. 5. Metamorph. Neque obscura recentiora vel in nomine Christiano Magorum à plerisque relata exempla, notum etiam veterum strigum fascinum, quod haud scio an non ^{φασμα} expriment, quæ de hircis, impuris amoribus atque veneficijs seruientibus, aeremque volando trajicientibus, vulgò fabulantur. Etsi quod ad Penatium & reliquum statuarum cultum attinet, alia & noua huic post impostura ab eodem maligno illo spiritu prædictionum præstigijs, circa has organa sua ludificante, & oraculis diuinitatis opinionem ac venerationem confirmante, accessit. Quare cum Israelitarum rempublicam ipse Deus opt. max. legibus constitueret, omnem simulacrorum vsum sustulit, atque in eos, qui contrà auderent, grauissimam pœnam sanciuit, semperque ferè irrogauit. Neque sanè non manifestissima sunt in Romana & Græca Ecclesia ab imaginum veneratione profecta incommoda. Sed reducatur intra metas suas quasi excurrentis oratio. Ad doque iam reliqua huc pertinentia veluti ^{κρίσεις}, ac principe loco Oracula. In quibus antiquissima omnium sunt Iouis Hammonis in Libya, & Dodonæum in Græcia seu Epiro. De his ita sentio, principio ea doctrinæ & sacrificiorum sedes fuisse. Nec discerno Hammonis nomen à Cham, filio Nohæ, sicuti adhuc propius altera Iouis

DE HISTORIÆ DIGNITATE.

5

ra Iouis Dodonæi denominatio originem suam à Dodanimo, qui inter filios Iauanis memoratur, exprimit atque demonstrat. Estque per Iouem Hammonem intelligenda religio, vel doctrina, atque sacrificiorum ritus Chami de Deo Iehoua, ut per Iouem Dodonæum itidem Dodanimi religio, sed utraque mox ab initio, hoc est cœpto ac turbato turris Babylonicæ opere, corrupta, & cæremonijs ipsis denique in meras nugas manifestamque imposturam conuersis. Inde enim sunt oraculi Dodonæi quercus vocales, inde columbæ fatidicæ. Etsi postremis memoria columbæ ex arca à Noha emissæ præbere occasionem potuit. Cui postea peculiaris Thessalorum consuetudo accessit, qui mulieres diuinatrices *πλειάδας*, hoc est, columbas vocârunt. Et sunt in recentioribus, qui de eadem consuetudine manasse locutiones quædam Germanicas in delirantes & mentientes existiment. Secundo loco refero huc Poeticam de Gigantum *Γιγαντία* fabulam. Certum enim est, profectam hanc ex obscura de turris Babylonicæ extructione fama. Cumque eadem fabula impietas notetur, rectè hæc de Idololatricæ religionis sede excogitata accipietur. Postremam coniecturâ præbet Semiramidis historia. Hæc enim cum Babylonem instauraret, grandem illam turris molem in Belifanū conuertisse videtur, cum neque ipsa fortè à primo conditorum consilio abhorreret, eamque rem propter religionis secutas distractiones iam planè necessariam duceret. Nomen quidem Belus idem est cum Baal, notissimo è Prophetarum scriptis idolo, habetque significatum Domini. Neque è Daniele obscurum de Nabochodonosore Magno exemplum simile est: quippe qui & ipse ad Colossi à se inuenti cultum astringi omnes voluerit. Quibus id tertium accedit, quòd quæ de fani istius turri altissima auctorum monumentis prodita sunt, cum ijs, quæ de prima litteræ sacræ habent, conueniunt. Ac fortè Baalis nomen ex illis vnum exitit, quæ Orientales gentes principiò de vero Deo vsurpârunt. Qua de causa Semiramis in fano illo simulacra tria consecrauit, *διδς, ηεας, πείας*. Habent enim quandam sacræ *πείας* allegoriam: Cum obliquus *διδς* seu Iouis, absque omni dubio sit ab Ebræo Iehoua, ut primam eo personam accipiamus: & altera *ηεας*, ac tertia *πείας* respondeant itidem Ebræis Er & Reuah, quorum illud Dominum, hoc Spiritum exprimit: ut iterum ea referamus ad secundam & tertiam personam. Quamquam neque illud negârim, historiam istam profanorum auctorum expositionibus planè deprauatam esse. Sicuti econtra de Semiramide verisimile sit, hanc eam è patris schola doctrinam hausisse. Neque enim à vero quorundam coniectura aliena, qui genitam patre Semo Nohæ filio volunt. Sanè & nomen ipsius congruit, nec multum Simmæ nomen, quod de altore Semiramidis Diodorus habet, discrepat. Cumque de Semo Hieronymi ad Euagrium testimonium in medio sit, quo testimonio is cum Melchisedeco idem asseritur, etiam filij Semi Arphaxadus atque Assur (de quibus ita à nobis alibi explicatum, ut illum Belum, Nimrodi successorem, hunc Ninum statuimus) reges, regnorumque conditores, & filia Semiramis regina credi potest.

Iam si cui in exempla inquirere libet, quæ receptorum semel religionum per cruciatus sæuissimaque supplicia violentas coactiones proponunt, quid omnibus ætatibus vsitatus fuisse, reperiemus? De Nabochodonosore quidem, qui in prima monarchia floruit, paulo antè dictum. Et sancijt sub finem eiusdem legibus suis Solon Atheniensis: Ut ne quis in religione mutare aliquid auderet: quæ res postmodo calumniam primùm contra Socratem, deinde contra Aristotelem peperit. Qua immanitate tempore tertiæ monarchiæ grassatus in Iudæos sit Antiochus Epiphanes, rex Syriæ, ut Circumcisionem aboleret, contraque carnis suillæ vsum cum sacrificijs Ethnicis genti obruderet, præter Maccabæorum libros Iosephi historia docet, & meminit Tacitus libro vigesimo primo. Tandem Romani Iudæa potiti, etsi *αίτιονομίαν* in religionis ritibus Iudæis permiserunt, mirum tamen quæ scriptores ipsorum conuicia in gentem effundant: de quibus qui volent præter alios legat Iuuenalem Satyra sexta & decima quarta, Plutarchum de superstitione, Iosephum contra Apionem. Horatius etiam & Martialis ita Circumcisionem exagitant, ut ille Iudæos nunc curtos, nunc apellas, hic recutitos vocet. Nec dubitârunt Florus & Apuleius eosdem impietatis, Cicero & Lucanus barbaræ & incertæ religionis insimulare. Pòst, hoc est, inde à Neronis temporibus Imperatores Rom. vehemèter sacrificia Ethnica, reges Perfici è familia Artaxerxis

ignis cultum, quem à veterum Persarum memoria repetitum opinor, quique præclarè ab historia tripartita describitur libro 10. cap. 30. aduersus Christianos vrsere. Hodie Pontificij acerrimè pro Missa sua propugnant, eaque ceu religionis nota aut norma quadam astringi ac reuocari ad Ecclesiæ suæ gremium omnes volunt, neque vt perficiant, stylum solum, sed etiam arma & omnis generis supplicia adhibent. Scimus quoque vt antè Sarracenos, ita nunc Turcas Alcoranum è peculiari decreto huius omnibus intentare. Nam de auctore Mahomete hæc inde à quibusdam citantur: *ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς καυμάτων, ἀλλὰ θεὸς ζήφους δυνάμει τὸ νόμον, ὃ τοῖς μὴ παρηγομένοις αὐτῷ θαλάσσης ἐστὶν ἡ πτωλεία ἢ φόβος δύναι.*

Tertium repræsentant, & veluti ex diametro exprimit, quæ de Persico numine Orimasda, seu igne sacro, auctorum monumentis prodita sunt. Nam Reges Persarum, vt veneratio inde ipsis maior conciliaretur, ignem hunc, impositum aræ, quam equus candidus preciosè ornatus gestaret, præferri sibi voluere: planè ad eum modum eademque pòmpa, qua hodie Pontificibus Romanis ipsissima quadam *ἀρτολαβεία* panis mysticus præferri solet. Ac profectam inde consuetudinem suspicor, quòd vti itidem nunc Romani Pontifices (licet de alio principio) adorari voluere. Quam iactans apud Plutarchum in vita Themistoclis Artabanus: Apud nos, inquit, cum multæ sint ac pulcræ leges, ea omnium præstantissima est, quæ honorare regem adorareque eum, tantamquam Dei omnia conseruantis effigiem, iubet. Hactenus Plutarchus. Quin & Israelitici Reges operam dedere, vt quo loco domicilium haberent, ibi & arca diuina esset. Nam cum Sauli temporibus hanc Gabaa habuisset, David Hierosolymam transtulit. Vbi de prædictione atque præscripto cœlesti Solomon templo constructo, vt exinde ibi remaneret, perfecit. Quam rem cum ex regni æmulatione eleuaret Ieroboamus, & nouis Bethelæ & Danæ aris conditis, edicto ne quis Hierosolymam religionis causa peteret, sanxisset, horribili distractioni, multiplicique idololatriæ, occasionè præbuit. Nec componi hoc in gente illa dissidium potuit, decem tribuum Israelitis maiorum exempla, & quandam religionis in externis precum & sacrificiorum ritibus libertatem, Iudæis sanctionem diuinam Deut. 12. de certo loco iactantibus. Et recruduit eadem contentio, decem tribubus iam abductis, cum successoribus in sedes eorum Cuthæis (Sic enim Iosephus patria lingua à Cutho fl. quem aliqui Cophen intelligunt, nominauit) seu Samaritanis, quod nomen eis sedes nouæ dedere. Nam & hi è Deut. cap. 11. Garizim montem prætulere: Et ædificauit tandem ibi genero suo Manassi, Iaddi Pontificis fratri, templum magnificentissimū Sanaballetes Satrapa, quod aliquot seculis post deleuit Iohannes Hyrcanus. Pertinetque eodem mulierculæ Samaritanæ in colloquio cum Seruatore Christo quæstio Iohan. 4. Præterea de Asmonææ apud Iudæos familiæ Principibus legimus, Pontificatum eos cum regno coniunxisse. Et veteres Romani Cæsares se & Pontifices & Imperatores gessere: cum huius instituti initium à Lepidi morte fecisset Augustus. Neque obscurè Historiæ testantur, peculiare eam ad rem vestis genus, quam non dissimilem credere stolæ possumus, quæ diaconatus hodie appellatur, & inauguratis Imperatoribus indui solet, adhibitum. Nam veterem illam atque Ethnicam primum omnium ex Imperatoribus recusasse Gratianum Cæsarem, propterea quòd Christianum se esse diceret, Zosimus scripsit. Quod si nec cætera recentiora hæc exempla prætereunda, docet Sarracenum historiam, Caliphas horum & reges & Pontifices fuisse: quoad Turci Babylonicum, Sarraco Hyrcanus, vt alij & ipse Turcus, Ægyptium seu Memphiticum, quem Cælius Augustinus Sultanum cognominatum ait, in ordinem redactos, tantum ad sacra astrinxere. Nec dissimile quiddam tentauit Bonifacius VII. Pontifex Romanus, superstitioni Iubilæi anni auctor.

Quartum de ijs euidentis sit, quæ Strabo de Persarum regibus scripsit, nempe vt administrati regni memoria esset ad posteritatem durabilior, singulos in monte ædes fecisse. Pertinentque eodem quæ de insana pyramidum extruptione auctores habent: pertinent Mausolea, colossi, obelisci, iactæ moles, qualis hodie Romæ Adriani Cæs. reliqua est: pertinent denique trophæa, columnæ, statuæ, & alia. Tametsi pyramides etiam ad alios vsus, in primis autem astronomicis obseruationibus, destinatas constat. Neque idem de turri Babylonica negarim, cum de astris horumque motibus & effectionibus disciplinam præcipuè in Chaldæis floruisse, perpetuo quodam scriptores consensu testentur.

Hæc cum ita sint, satis iam, ipsaque luce meridiana clarius, inde se aperit gentium omnium, sed tum adhuc eiusdem linguæ vsu coniunctarum, de rebus maximis, hoc est, religionis, corruptæ illius quidem, sed de qua tamen potissima parte conuenirent, concordia, & pace publica sancienda, denique etiam de memoria ortus ac propagationis generis humani conseruanda, vnanimitas atque consensus. Quæ non minus ac superius de columnis duabus exemplum historiæ dignitatem commendant, cum qui ex libris expectari fructus assolet, eundem, librorum vsu nondum introducto, exquisitissimi operis extractio præstare posse videretur. Nec penitus, vbi dissipatæ atque in colonias distributæ gentes fuere, id studium deferuit, sed paulatim, præcipuè autem constitutis iam imperijs, exeruit sese vehementius. Quæ res vt planior fieret, tantum de nobilioribus subijcere hinc exempla visum fuit, ita quidem, vt quæ monarchijs inclaruerunt, primum recensamus, deinde quæ cætera regna tenuere, sed cum iisdem litteras coniungere, at texamus.

Satis constat, in eodem loco, vbi à linguarum discrimine introducto, gentium dissipatio cœperat, nempe Babylone, etiam imperiorum, quæ in genere humano fuere, & Monarchiæ primæ fundamenta iacta. Primus autem regiam dignitatem sibi arrogauit Nimrodus. De quo nomine non inconcinna quorundam coniectura, qui de inuerso, & primæ syllabæ litteris *νετὰ μετὰ δεσιν* transpositis, nomen Saturnus fecere. Postea monarchiam alternatim Chaldæi & Assyrij possedere. Et effloruit in his quoddam doctorum genus, qui de gente ipsa Chaldæi cognominati fuere. Sic enim Cicero: Chaldæi non ex artis sed ex gentis vocabulo nominati, siderum scientiam putantur effecisse. Ac celebrant exemplo non dissimili nostri annales in religiosis Teutonicos, vt vocant, seu equites Matianos, & Humiles Italos Monachos. Credere tamè de Chaldæis rectè posse videmur, quæ de Persarum Magis veterum monumentis tradita sunt. Præerantque hi sacris & religionis cultui, tractabant litterarum studia, & partes eis incumbere, res gestas memoriæ prodendi. Nam de his disertè Iosephus astipulatur, & monumenta ipsorum asseruata publicè fuisse, ait. Est & hoc manifestum, peculiare eos litterarum genus, quæ & Assyriæ & Chaldææ & Babyloniæ & Syriæ nominantur, habuisse. Verùm vt historiæ illæ temporum iniuria perire, ita Strabo plenas simplicitatis fuisse, asserit. Reliquum est solius Berosi fragmentum. Tamen si is non primam sed tertiam monarchiam attigerit. Vixit enim temporibus Alexandri Magni: suntque Plinij & Iosephi de eo testimonia in medio. Attamen idem fragmentum *γρηγορι* sit, quæ dubitare nos cogant, causæ plurimæ sunt. Quod vt per se mirificum plenumque fabularum est, ita mirificissimus (liceat enim mihi Comici vocem istam retinere) interpretes Annij. Quippe qui id tantum agat, vt fabulas prodigiosas adhuc prodigiosioribus accumulet. Et vt semel dicam, planè nouus Berosus iste videtur, & sunt ita paucis veris falsa plurima immista, vt cum probare omnia nequeas, rejicere tamen penitus vix audeas.

Qui Chaldæorum & Assyriorum monarchiam exceperet, Medi & Persæ, Magos, vt diximus, religionis & litterarum cultores atque antistites habuere. Hos alio nomine Suidas Ostanas nominauit. Nec in Perside solùm, sed etiam in Parthia, Bactriana, Cappadocia, Arabia, Ægypto, Æthiopia floruisse, diuersis auctorum monumentis docemur. Estque hinc fortè, quod eos Magos, qui primi ex Ethnicis Christum Deum adorârunt, Iustinus Martyr ex Arabia venisse, censet. De potentia quidem ipsorum in Perside Herodoti historia suffragatur. Et scripsit Cic. lib. i. de diuinatione, nec dissentit Philo, & conuenit Plato, neminem regem Persarum esse potuisse, qui non antè Magorum disciplinam scientiamque percepisset. Iidem monumentorum publicorum, & historiæ scribendæ, curam habebant. Et peculiare litterarum genus, quas Persicas scriptores nominant, vsurpabant. Sed neque Magorum ad nos id genus libri peruenere. Nisi fortè quis Metasthenem, quem perperam aliqui eundem cum Megasthene, scriptore Græco, statuunt, cuiusque hodie fragmentum, neque ipsum penitus *αξιόμιστος*, extat, accensendum his existimet. Atque intelligo de iisdem Magorum libris quod est apud Strabonem, Persarum, Medorum & Syrorum res gestas, propter scriptorum simplicitatem, parum fidei reperisse. Nam de Cyri, Cambysis, Darij, Hytaspis & aliorum regum Persicorum commentarijs, quos cum Susiana Bibliotheca Iosephus citat, vt ne accipere possimus, multa prohibent. Etsi cum sese etiam hos secutum Ctesias affirmet,

vehementer tamen à Græcis impugnatur. Neq; segniter Persarum Reges rerum memoriae studuisse, cum exempla, quæ dixi, tum Estheræ & Esdræ historia planum faciunt. Nam, vt rectè inde quidam colligunt, habebant in thesauris non gemmas tantum, aurum & odores, quibus ad splendorem & luxum vterentur, verum etiam rerum à se atque ab alijs gestarum libros atque monumenta: Quos libros à curis & negotiis publicis vacui, aut aliqua molestia affecti, inspiciebant, cum ad animi iucunditatem in otio, tum ad leuationem ægritudinis in solitudine, in somnia, morbo.

Apud Græcos, è quibus Macedones Monarchiam Persis extortam sibi vendicârunt, non vnum extitit doctorum genus. Vetusissimos omnium Cicero Poetas asseruit. Quos rursus insecuti Sophi seu Sapietes, & Pythagora auctore Philosophi. Quamquam altera alteram professio non aboleuit, sed vt nunc, ita olim etiam cõiunctæ mansere. Ac censui me operæ precium facturum, si de ipsis litterarum elementis, quibus Græci vsi fuere, quædam hîc paulo altius repeterem. Has Cadmo ductore in Græciam à Phœnicibus aduectas, indeque Phœniceas seu Punicas cognominatas, accepimus. Et scripsit Eusebius, formam quidem prorsus, sonum autem non multum mutatum: neque negat, tam hunc quàm illam cum Ebræis conuenisse. Certè quidem Phœnices litteras non inuenisse, sed earum tantum formam mutasse, etiam Diodorus astruit lib. 5. cap. 15. Nec discernendæ Phœnicum litteræ ab Ebræis. Nam gentem illâ lingua quoque Ebraica vsam, certum est. Inualuit tamen paulatim consuetudo, vt Ionicæ appellarentur. Estque cum primis memorabile, quod est apud Plinium lib. 7. cap. 57. Gentium, inquit, omnium tacitus consensus conspirauit, vt Ionum litteris vterentur, &c. Vnde est, quod & in regionibus omnium remotissimis, Britannia inquam & India, nec non Gallia, idque fortè auctoribus Druidibus, qui sine dubio accepissent à Massiliensibus, Ionum Phœnensium colonia, vsurpatas, cum alii tum Solinus scriptum reliquit. Ac meminit Tacitus, in Germaniæ & Rhetiæ confinio tumulos quosdam Græcis litteris inscriptos fuisse. Sed postmodò eadem etiam Atticæ appellatæ sunt. Et addidit Suidas, primùm Atheniënsibus, vt Ionicis vterentur, ab Archino quodam persuasum, cum viginti annis antè Babylonicarum vsus introductus fuisset. Maximè autè litteras apud Græcos excoluere Linus Thebanus, præceptor Herculis, Cecrops Atheniensis & Palamedes Argiuus. Ac postremus quidem etiam numerum adauxit. Quare factum inde, vt inuectores crediti fuerint. Cæterùm à Poetis, qui & vates, plerique etiam sacerdotes essent, atque Augustino, qui Clementem sequitur, lib. 18. de ciuitate Dei cap. 14. Theologi, Paulo Apostolo Prophetæ dicuntur, denique vnde Varro triplicem Theologiam fecit, *ποινικλῶν*, seu *μυθικλῶν*, *ποινικλῶν*, *θεοποιικλῶν*, & *θεογονία* tradita est, & historiæ Græcæ fundamentum iactum, sed vt fabulis omnia mista sint: quod quidem in gentis istius historia vulnus sanari deinde nunquã potuit. Et rectè omnino Strabo lib. 1. Prisci, inquit, historici atque Physici per fabulas scripta sua reliquere. Item Quintilianus: Græcis historicis plerunque poeticæ similis est licentia. Nec dubitat affirmare Pausanias, de rebus Græciæ controuersam esse historiam: quia, inquit, Græci exterarum gentium res accuratius exornantes, in maiore eas quàm suas ipsorum miraculo posuere. Nominauit etiam de Theogonia ista Poetas Deorum figulos Gregorius Naffianus, Poeticam fabularem anile quoddam fabulamentum Cælius Rhodiginus ex Eratosthene. Et Iosephus eadem de causa Platonem à sua repub. cum alios Poetas, tum Homerum etiam amouisse, ait. Tamen in his ipsis fabulis sæpissimè historia lateat. Quam vt absque Ecclesiæ doctrina & scriptis elicere neutiquam licet, ita vbi illa tanquam ansæ quædam, *ἡ χεῖρ ἐπιπέδου*, apprehenduntur, facilis se ad veritatem via pandit, & pro Cimberijs tenebris clarissima se lux offert. Nam vt breuiter saltem rem delibemus, & à religione Græcorum ordiamur, certum est, Deastrorum nomina Ebræas habere notiones, & de appellationibus veluti per prosopopœias numina cõficta. Ac dictum quidem de aliquot, hoc est, Iouis, *Ἡῆρα* (Iunonis) Rheæ à nobis suprâ. *Ἀδων* cõuenit cum Adonai, Dominus. Nec discerno Apollinis nomen, quod Latinæ linguæ in vsu fuit, à Baal, non item Cerberi, quem canem inferorum tricripitem Poetæ fingunt, ab Ebræo Scorpher, vt cum sanctissimæ memoriæ, maximique ingenij viro, Luthero, capita eius tria, peccatum, legem, mortem statuamus. Nam Græca notio, vt sit *κρεοβόρος*, carniuorus, concinnitatem nullam habet. Et alludit eodem alterum Orcus, quod tamen alij à Græco *ὄρκος*, quia per Stygiam

DE HISTORIÆ DIGNITATE.

Stygiam paludem Dij iurârint, deriuant. Addatur his illud in super, cum tot Deorum filij fingantur, omnino verisimile fieri, principium commenti istius de edita in paradiso ad primos parentes, & deinde aliquoties repetita, promissione extitisse. Sanè impigisse de intellectu huius etiam primam generis humani matrem, Euam, constat. Sed foedissima omnium apud Ethnicos secuta inde *ἐπιπέλας*. Nam malignus ille spiritus, hostisque Dei & Ecclesiæ *ἀποστόλες*, hoc egit, vt totam incertam redderet, planeque aboleret. Inde enim est, quòd & oraculis quidam salutati Dij Deorumque filij fuere, & Poetarum fabulis fermè innumeri prognati Dijs dicantur. Et reperti, qui huius impietatis se administratos præberent, fascinati superstitione vates: repertæ item dementatæ mulierculæ, vel afflatus vel concubitus diuinos, sed quibus sæpe amissa stupris aut adulterijs pudicitia, vera turpitudine inesset, iactantes. Neque in veterum Philosophorum scholis, an plures mundi essent, mota quæstio aliud spectabat. Nam si concedamus, quod Democritus asseuerauit, quodque Alexandrum M. defleuisse, Ælianus scripsit, plures esse mundos, *νεοκόσμοις* relinquetur, cui ex his Seruator Christus promissus sit, & ad quem opus redemptionis, vt Ecclesiæ phrasiloquimur, pertineat. Est enim vni mundo non pluribus promissus, atque vt semel homo nasciturus erat, ita etiam in ea assumpta humana natura sequissimos istos pro delictorum nostrorum expiatione cruciatus tolerare, non in mundis pluribus vel alterum vel vtrunque reperere, voluit. Cætera de mortalium primordijs à Græcis tradita, demto fabularum tanquam inuolucro, fermè eadem, quæ sacris litteris commemorantur, reperimus. Quæ nos hîc singulatim retexere, adcoque ad viuum refecare, nec temporis nec instituti *ἀπέριτος* ferebat. Vnum id dico, quæ in Biblica historia extant Iapheti & Iauanis nomina, etiam ab vtriusque linguæ Poetis celebrari, sed modica inflexione mutata. Et si quis hoc iam nixus fundamento, Græcam historiã cû sacra coniunxerit, vix quicquã inuiû habebit, sed pleno gradu extra salubras procedere poterit. Sic enim res se habet, vt antiquitatis fontes è sacrarum litterarum veritate, riuli verò atque corrugi à Græcæ historiæ auctoribus, quique vestigijs horum insistent, petendi ac deducendi sint. Sed redeat ad id oratio, vnde modicè defleximus: & cûm Poetas Poeticamque historiã paucis perstrinxerimus, nunc ad Sapientes pergamus. De quibus ita Eusebius de præparat. Euang. libro decimo, capite secundo, A Sapientibus, inquit, nihil aliud quàm sententiæ quædam commode, atque breuiter dictæ, ad vtilitatem humanæ vitæ, compertum est. Hactenus Eusebius. Nec conuenit inter auctores prorsus de numero eorum, variat etiam de nomine Dicæarchus Peripateticus: nam sapientes fuisse aut Philosophos negat: sed cordatos tantum & legumlatores. Ex cuius sententia Cicero in Lælio: Qui septem, inquit, appellantur, eos, qui ista subtilius quærunt, in numero sapientum non habent. Atque operæ precium ab eis in historia factum, nusquam legimus. Nec dubitat affirmare Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 25. monumentorum eos, quod ad litteras attineret, nihil posteris reliquisse. Attexo ergo nunc Philosophos. Quorû scholæ vetustissimæ tres celebrantur: Prima Italica habuit conditorem Pythagoram: altera Ionica Thaletem: tertia Eleatica Xenophanem Colophonium. Sed postea in varias & mirificas sectas discessere, quoad Platonis & Aristotelis Philosophia (accidit hoc post captas bello Mithridatico à Sylla Athenas, qui tum libros Aristotelis inter reliquam prædam Romam transtulit) reuocata fuit. Tum enim paulatim omnes euanescere, & celebrari soli Platonici & Aristotelici cœpere. Neque omittendum hîc erat, quicquid id genus doctrinarum Græcia habuit, profectum ab Ægyptijs fuisse. Vnde Macrobius Ægyptum matrem artium appellauit. Et scripsit nominatim de Eudoxo Laertius, cûm is non tam peregrinandi studio, quàm vberioris comparandæ in litteris eruditionis gratia petiturus Ægyptum esset, commendatum Nectanebi Regi & Sacerdotibus ab Agesilao Magno rege Spartano. Cæterum omniû primi Historiam apud Græcos oratione prosa Cadmus & Hecataeus, ambo Milesij, condidere. E Philosophis eandem primus scribere aggressus fuit Xenophon Atheniensis, quemadmodum auctor est Laertius: intermissamq; aliquantisper scribendi illam industriam tandem noua laude Timagenes reparauit, vt Quintilianus lib. 10. Quam Græcam historiã, vt hoc, obiter, & tanquã *ἐπιπέλας*, moneamus, inde Iosephus eleuauit, quòd principiò gens ista monumentis publicis non studuerit, ideoq; certinihil habuerit: Nam ne Athenienses quidem ante Draconem legibus scri-

ptis vfas fuisse: & Arcadas, qui vetustissimos se Græcorum iactârint, terò & vix litteras didicisse: Postea etiam in munus id promiscuè omnes inuasisse, & cum ad nullorù monumentorum auctoritatem alligati essent, liberè quæ vellent commentos: indeq; tot scriptorum istorum antilogias, mutuasq; insectationes extitisse: Audet deniq; hoc etiã affirmare, Græcos Troianis temporibus litteris caruisse: ideoq; Homeri Poema nõ literis sed cantibus conseruatum. Verùm vt in his aliquid Iosepho demus, ita res tamen per se propterea non ruit. Nec mihi dubium est, magis hoc auctorem illũ egisse, vt aduersarium Apionem, cõtra quem illa scripsit, quemq; Eusebius lib. 10. de præparat. Euang. cap. 3. Grammaticorum omnium diligentissimum historiæ perscrutatorem nominauit, quàm historiam Græcam euerteret. Nam eam ad rē talibus quasi machinis operat. Et longè cautior, ideoq; verior eiusdem Eusebij tam in Chronologia, quàm de præpar. Euang. ibidem ex Africani annalibus assertio est. Neq; enim omnem Græcæ historiæ fidē derogat, sed temporibus discrimen facit. Verba eius in Chronologia hæc sunt:

Ab hoc tempore (intelligit autem Olympiadas, quarum principium collocatur in annum orbis conditi 3188.) Græca de temporibus historia vera creditur: nam ante hoc, vt cuiq; visum est, diuersas sententias protulerunt. Atq; de his hæctenus. Nunc & illud tenendum, cum litterarum & eruditæ doctrinæ cultu, diuersarum chartarum vsum apud Græcos Græcanicæq; originis gentes introductum. Qua de re cum etiam in sequentibus mentio facienda sit, hîc semel opera ea defungi è Plinio lib. 13. cap. 11. visum fuit:

Chartæ, inquit, vsu maximè humanitas vitæ cõstat & memoria. Et hanc Alexandri Magni victoria repertam, auctor est M. Varro, condita in Ægypto Alexandria. Antè non fuisse chartarum vsum: in palmarum folijs primò scriptitatum: deinde quarundam arborum libris. Postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & priuata lintheis, confici cœpta, aut ceris. Pugillarium enim vsum fuisse etiam ante Troiana tempora, inuenimus apud Homerum. Et paulo post: Mox æmulatione circa bibliothecas regum Ptolemæi & Eumenis, supprime chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradidit repertas. Postea promiscuè patuit vsus rei, qua constat immortalitas hominum. Hæctenus Plinius, qui sequ. cap. disertius de generibus chartarum disputat: vtpote quibus summi Imperatores auctoritatem suam occommodârint. Certè quidē de plumbeis voluminibus habet exemplum simile de Hesiodi carmine, quod opera inscriptum est, Pausanias in Bœoticis: Quem locum cum plerique non rectè citent, hîc ascribo: Bœotorù, inquit, populi, qui circa Heliconem domicilium habent, ex opinione quadam à maioribus accepta, Hesiodum negant aliud quicquam, præter illud poema, quæ Opera appellantur, scriptum reliquisse: quin & ex eo Musarum inuocationem, quæ in exordio est, remouent, principium statuentes carminis eum locum fuisse, qui de Contentionibus est. Quin & plumbeam mihi tabulam ostenderunt iuxta fontem positam, in qua scriptum est carmen illud ipsum, quæ Opera inscribuntur. Hæctenus Pausanias. Quod si etiam Q. Septimio de Dictys historia fides debetur, tradidit ille, eiusdem historiæ libros ex philyra seu tiliã confectos, & litteras quidem Punicas, verba verò Græca fuisse. Et mirus Ostracorum in Ostracismis apud Athenienses, & Scytalarum apud Lacedæmonios vsus extitit, de quo præter alios Plutarchus. Tamen si neque nihil sit, quod opponi è Iosepho & Herodoto de membranis possit: estque notum Græcorum adagium; *ῥηχρόπεια διφθέρας καλλις*: & alterum: *ὁ Ζεὺς καθ' ἑδὴ χροῖος εἰς τὰς διφθέρας*: vt vsum harum Pergami redintegratum potius, quàm inuentum, credere libeat. Atque inualuit vsus, vt Pergamenas etiamnum inde appellemus. Obseruetur præterea de nomine charta, esse qui de Tyro, quæ ita principio appellata fuerit, deriuent. Sed id totum in medio relinquo. Nam Gellius eandem urbem alio nomine non Chartam sed Sarram nuncupatam, ait. Est autem id Ebræum Sor, quod & recentiores annales retinuerunt, dicunturque inde aulæa Sarrana Iuuenali, Ostrum Sarranum Virgilio. Quod si cui fortè nomen Charta idem cum Ebræo Kariath, cui urbis significatio inest, credere libet, vt κατ' ἐξοχὴν ita Tyrum appellatam statuamus, quemadmodum per urbem in Latina lingua Romam intelligimus, nihil reclamârim. Sic enim conuenit, quod Seruius è Pœnorum historia & Liuius retulit, Carthaginem de prima ista Tyri (huius enim colonia fuit) appellatione denominatam, cum sit Ebræum Kariath Ja, ciuitas Dei. Cæterum etsi chartam Pliniana illa, quæ diximus, elogia satis commendent, addo tamen

hîc &

hic & Oracianum è libro quarto Carminum Ode octava:

— Neque

*Si chartæ sileant, quod benefeceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mauortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis inuida Romuli? &c.*

Euerfa autem Græcæ monarchiæ regna à Romanis fuere: quorum sacra & religio vt Græcæ affinis extitit, ita etiam lingua habere de Græca principium existimatur, sic vt respondeat dialecto Æolicæ. Nisi quòd ex Hetrusca & reliquis finitimarum gentium linguis multa postea admista sunt, itaque paulatim in aliam, & à Græca diuersam, quasi degenerauit. Quòd si neque origo Romanorum hic reticenda, reperimus eam partim Græcæ partim Troianæ stirpis fuisse. Neque de hac quicquam addo: illa per Latinos ad Arcadas potissimum atque Ceteos, qui Cethimi, Iauanis F. censentur soboles, pertinet. Et Arcadas quidem ab Euandro, edito regum Arcadiæ prosapia, Ceteos ab Latino, Te- lephi F. in Italiam ductos perhibent. Ad eundem Euandrum etiam Latinarum litterarum primordia referuntur, cum antea vsum harum Italia ignorasset. Sanè ita Tacitus: Formæ, inquit, Latinis litteris, quæ veterrimis Græcorum. Et explicant de tota ista re adhuc disertius Polybius, Halicarnasseus, Suidas & Plutarchus è Iuba rege. Quãquam postea cum Hetrusca disciplina etiam litteræ Hetruscæ Romanis innotuere. Verùm & has Græcam originem habuisse & Demarato Corinthio auctore, à quo genus Tarqui- nij reges duxere, per Hetruriam propagatas, Tacitus scripsit lib. II. Cæterùm Historiam condendi munus principio Romæ penes Pontifices fuisse, accepimus. Sic enim Cice- ro lib. 2. de Oratore. Erat, inquit, Historia nihil aliud, nisi annalium confectio. Cuius rei memoriæque publicæ retinendæ causa, ab initio rerum Romanarum vsque ad P. Mutium Pont. Max. res omnes singulorum annorum mandabat litteris Pontifex Max. efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, potestas vt esset populo cogno- scendi: ij qui etiam nunc annales maximi nominantur. Hactenus Cicero. Cui diserta mentione astipulatur Vopiscus in vita Taciti Cæs. Alibi tamen Cicero his Pontificum Annalibus nihil fuisse nudius, ait: quippe qui nō exornatores rerum sed narratores tan- tummodo fuerint; primumque omnium Historiæ maiorem vocis sonum Cælium An- tipatrum, Crassi Oratoris familiarē, addidisse. Nam sicuti apud Græcos, ita & in Rom. rep. munus istud patere tandem omnibus cœpit: suntq; inter hos Romanæ historiæ scri- ptores antiquissimi Fabius Pictor, Piso, Cato. Sed nec de Fastis hic prætereundum erat, primum eos à Scriba quodam, Cn. Flauio, prolatos, teste Cicerone: Quos Fastos ita ab Annalibus differre, vt hi Pontificum, illi Prætorum censeantur, nemo est, qui nesciat. Est & hoc memorabile, quod traditum est à Dione, ante Augusti Cæsaris monarchiam omnia, etiam quæ procul ab vrbe agerentur, Senatui populoq; recitata fuisse, ideoque multos ea stylo persecutos. Et quamuis, inquit, non deerant, qui metui aut gratiæ, inimi- citiæq; vel amicitie in condenda historia aliquid tribuerent, tamen apud reliquos, ac in publicis commentarijs, veritas reperiri quodammodo poterat. Verùm à tempore mu- rata reip. quia pleraq; occultè agi cœperunt, parum fidei eorum narratio inuenit: quin etiam si quid apertè ac publicè ageretur, tamen ei quoq; non multum certitudinis, rei quippe non satis explorata, tribuitur. Est enim suspicio, omnia dici agiq; ad arbitrium Imperatorum, eorumq; qui horum sunt potentiæ comites: inde fieri, vt multa conficta diuulgentur, deniq; omnia secus, quàm euenerint, edantur. Iam ipse etiam Imperij mo- les, ac rerum multitudo, effecit, vt difficillimum sit, omnia accuratè memoriæ prodere. Etenim permulta quotidie Romæ, multa in sociorum regionibus, multa contra hostes geruntur, de quibus præter eos, qui ea conficiunt, nemo quicquam certi cognoscit, ple- riq; etiam ne facta quidem audiunt. Hactenus Dion. Quibus addatur è Plutarcho, Clo- dium quendam scripsisse, antiquos illos temporum commentarios in Gallica vrbe ca- lamitate, seu cum capta illa esset à Brenno, rege Senonū, perijisse. Vnde Liuius, quæ an- te conditam condendamue vrbe, Poeticis magis decora fabulis, quàm incorruptis retū gestarum monumentis, tradantur, nec affirmare sese, nec refellere velle, ait. Et alibi: In rebus antiquis, inquit, si quæ similia veri sunt, pro veris accipiuntur, satis habeã. Postre- mum, quod ad Romanam historiã, Romanasq; seu Latinas litteras, pertineret, nec præ-

tereundum hinc videretur, erat de charta, in quam litterarum veluti vis se extendit, vsu. Patet autem is ex historia de libris Numæ regis repertis, quam cum alij tum Plinius habet lib. 13. cap. 13. Et sæpe Liuius linteos libros citat. Cui ita Vopiscus suffragatur, vt Aurelianum Cæs. redigi cotidiana sua in linteos libros iussisse, dicat. Idem etiam Senatus consulta in elephantinis libris perscripta fuisse, ait. Et alibi Firmi è charta reditus ferme incredibiles nominat. Solum Domitianum Cæs. tabulis tiliaceis vsu legimus. Est que nec illud scitu ac relatu indignum, quòd Herodianus libros è philyra in vtramque partem replicabiles, fieri solitos, tradit. Quibus an Ciceronis palimpsestus, seu, vt alij scribunt, palinæstus, respondeat, iudicium sit penes doctos.

Discerptam Romanam monarchiam à quatuor potissimum gentibus legimus: in Oriente à Sarracenis: in Occidente ab Germanis, Hunnis seu Vngaris, & Hænetis vel Sclauis. Ac secutæ in his rursus eæ vices, vt in Oriente Sarracenos potentia parte maxima Turci exuerint, occupatoq; Byzantio, non paucas Hænetas gentes oppresserint, deniq; etiam Vngariæ partem præcipuam sibi vendicârint, iamq; finibus cum nostris coniunctis etiam ceruicibus nostris immineant. Sed nihil hinc de Hænetis, nihil de Hunnis addemus. Nam diu vel nostri vel Byzantini Imperij maiestatem agnouerunt, simulque alterutrius religionē & litteras, Græcas dico vel Latinas, receperunt. Tradidit & hoc peculiariter de Vngaris Beatus Rhenanus, scribere eos linguam suam Latinis litteris primum illa ætate, qua ipse in vita esset, cœpisse. Quæ ergo reliqua est de gentibus, quæ è monarchijs vel possessis vel discerptis claruere, expositio, tanquam limites de Germanis, Sarracenis & Turcis habebit.

Manifestum autem atq; apertum Iosephi auctoritate est, vno & eodem Gomeri, Iapheti F. fatu tam Gallos quàm Germanos, seu vt ipse communi nomine appellauit, Galatas propagatas. Sed illud, à quo alterum Galatarum nō nisi enunciatione discerno, vt vetustius, vel potius vsu notius, ita & cōmunius erat. Etenim, vt iam è Iosepho diximus, complectebatur vtroq;: Suntq; eadē de re Diodori, Dionis, Suidæ & aliorū probatorū scriptorū testimonia in medio. Cæsaris temporibus secerni à Gallis Germani cœpere. Verum hæc attingenda hinc, non explicanda duximus: & pertractatum id à nobis etiam argumentum alibi vberius. Nunc ea, quæ propriè ad institutum nostrum pertinent, at-
 texo. Ac primum de Gallis teneatur, his nec litteras nec litterarum cultores defuisse. Illas à Massiliensibus, qui Ionum Phocensium in Gallijs colonia fuere, profectas Strabo scriptum reliquit. De his ita Cæsar explicauit, vt vno nomine Druidas nūcuparit. Facit enim Gallorū, qui in aliquo numero & honore essent, genera duo, Equites & Druidas. Tametsi de postremis assertio ab alijs aliter oppugnetur. Nam Laetius ex Aristotele & Sotione quodam de Gallorum sapientibus differens, hos in Druidas & Semnotheos distinxit: Strabo in Druidas, Vates, Bardos: Marcellinus in Bardos, qui fortia virorum illustrium facta, heroicis composita versibus, ad lyrā cecinerint: Eubogas, qui sublimia naturæ perscrutarentur: Druidas, qui rerum occultarum quæstionibus occupantur, humanaq; despectarent, & animas immortales assererent. Verum vt nihil his derogamus, & sua merito Helmoldi historiæ fides constat, qui Bardos inter Saxonum gentes numerauit, ita tamen Druidum nomē cōmunius fuisse, reperimus. Sunt autem leclū dignissima, quæ de his Cæsar habet Comment. de bello Gallico lib. 6. Plinius eisdem Gallorum Magos nominauit, & nomini notionem Græcam, ac si dicas Dryadas, propterea, quòd nullum sine roboris fronde sacrum facerent, attribuit. Sed hoc vt fabulosum repudiamus. Respondet enim Germanico Druden, vnde & alterū Gerdrudis reliquum, vt intelligamus Deo acceptos & gratiosos. Sic enim & Burgundos summum factorum antistitem suum Sinistum, qui maximè placare Deum nosset, appellasse, Marcellinus auctor est. Primus autē religionem Druidum ciuibus Romanis interdixit Augustus Cæs. Postmodo penitus aboleuit Claudius, quemadmodum est apud Suetoniū. Nam cætera eis integra mansisse, neq; ordinem sublatum, & ipsam deniq; superstitionē quasi repullulasse, multis historiarum argumentis planum fit. Certè mulieres Druidas fatidicas Alexandro Mammeæ Cæs. interitū, posteris Claudij, à quibus oriundus Constantinus Magnus fuit, & Diocletiano imperiū prædixisse, apud Lampridiū & Vopiscū legimus. Et celebrat Druidum p̄ sapia editum Attium Pateram Rhetorem Ausonius.

Apud Germanos sua etiamnum ætate tam viros quàm fœminas litterarum secreta ignorat.

ignorasse, prodidit in Germania sua Tacitus. Eisdem tamen rerum memoriæ seu Historiæ iam inde ab initio mirificè studuisse, de carminibus illis antiquis, quæ itidem Tacitus nominavit, & sola annalium vsum præstitisse asseuerat, euidentis fit. Nec improbare, quod ab alijs traditum est, vt reliquam Druidum disciplinam, ita & Græcas litteras paulatim in Germaniam propagatas. Certè maioribus nostris non ignotas fuisse, coniecturæ multæ addocent. Irrepsitq; inde in Ecclesiasticos manuscriptos codices inepta nominum Iesus Christus scriptura. Nam cum Græca abbreviata hæc sit $\overline{\text{IHS}}$. $\overline{\text{XPS}}$. librarij Græcarum litterarū rudes hisce Latinis, sed litteris aliquibus nihil prorsus eò pertinentibus, verùm in quibus Græcarum vestigia agnoscas, $\overline{\text{IHS}}$ $\overline{\text{XPS}}$, permutarunt. Estq; nec illud abs re, quod Glareanus obseruauit, nempe elementis Græcis scribi linguā nostrā faciliè ac per commodè posse. Quod si quid hoc etiā huc facit, scripsit in Metropoli de Carolo Magno Crancius, eum, cum Osnabrugensem Episcopatum (habuit autē hūc Saxonia, hoc est Westualia: quippe quæ eidem Crancio vera & vetus Saxonia dicatur: omnium primū) fundaret, nominatim cauisse, vt collegiū perpetuò Latinas & Græcas Scholas haberet: & ipsi loci istius Episcopo delegatū munus fuit, vt legationes ad Græcos obiret. Verumenimvero, quemadmodum ipsum imperij Romani *αἰτία* cum Occidentis prouincijs præcipuis tandem gentibus nostris cessit, ita & litterarum Romanarum seu Latinarū vsurpatio apud easdē præualuit, sed forma non nihil mutata, id quod & de alijs nonnullis euenisse scimus. Et tradidit Pontacus, linguam Germanos suam litteris Latinis primū circa annum Iesu Christi 1238. scribere cœpisse. Quod tantū de publicis tabulis, & alijs monumentis, accipiatur. De his enim Germanos eandem cum ceteris gentibus consuetudinem obseruasse, hoc est, Latina lingua vfos affirmat Beatus Rhenanus. Et si idem Latinarum litterarum in nostra lingua scribenda vsum non paulo recentiorē fecit: nam retrò annis 150. cœpisse dicit: Cū interim nō neget, apud Francos penè cum ipso Christianismo introductū. Et certè quidem de ceteris idē credamus, necesse est: Nisi à litterarum tractatione promiscuè omnes, qui Latine docti nō essent, excludere velimus, ita vt absque interprete vel agere vel intelligere nihil possent. Sed redeo ad historiam Germanicam, cuius primordia paulo suprā scripsi. Nec desijt ea sequentibus seculis de carminibus patrijs cōsuetudo. Sunt enim eius generis, quos vulgò magistrales cantus appellant. In quibus Patrum memoria desudatum mirificè comperimus. Nunc tanquam vmbra seu vestigium videre in quibusdam Imperij vrbibus licet. Et καὶ ἰναι ἰι sunt, qui per compita & angiporta decantant, ac Græcorum imitatione *βασιλικῶν ἰ ἀγύρτων* appellari posse videntur. Sanè antiquis illis carminibus etiā Carolū Magnum, qui primus augustam Cæsarum dignitatē Francis, hoc est, Germanis (nam Germaniā postea Romanis Franciam dictā, meminit in vita Hilarionis Hieronymus) cōciliavit, vehemēter delectatū, ita quidē vt scripserit & memoriæ mādārit, inchoata simul patrij sermonis, id est Germanica (id enim satis è mensū & ventorū nominibus ab eodē traditis patet) Grammatica, Eginhartus auctor est. Neq; ego dubiū vllū habeo, idē ceteros omniū ordinū exemplū imitatos, indeq; vsuuenisse, vt gentis nostræ historia litteris mandaretur, seu potius quædā huius fundamēta iacta. Nā quæ huic rei plus fidei faciāt, Episcopatus sunt & collegia tā Sacerdotū quàm Monachorū. Hæc enim cōdi iam antè cœpta Carolus non solū amplificauit, sed etiā numero auxit, fundatis nouis monasterijs ad numerū litterarū alphabeti, vt loquitur Engelhusius. Atqui vtraq; principio scholas fuisse, non obscure foundationū diplomata docent, suffraganturq; ipsa officiorū nomina adhuc reliqua, & planissimè annales conueniunt. Quoad sacerdotes de partis religiosa maiorū beneficentia opibus, luxu & voluptatū studio victi (Est enim verissimum illud, quod Bernharo Clareuallensi attribuitur: Religio peperit diuitias, & filia suffocauit matrē) atq; ad inanes ceremonias cōuersi, paulatim docendi munus deseruere: Et Monachi, in quibus hoc resedisset, omnia superstitione & barbarie fœdārent. Quæ res deniq; Principibus necessitatē academias cōdendi expressit, cum & harū Carolus principū quoddā de Luteciensi Parisiorū & Ticinensi fecisset. Ac fuere quidē ab hoc tempore cum reliquarū disciplinarum, tum & linguarū studia ita instaurata, vt Argyropylos Romæ ad Capnionem exclamasse perhibeatur: Græciam Græcorū exilio transtulisse Alpes. Cæterum occasione doctrinæ publicæ etiā munus historiæ scribendæ tā Sacerdotū collegijs quàm Monachorū sodalitatibus permāsit. Prodieruntq; ex ista veluti of-

ficina annales, qui hodie reliqui sunt. Nam vel Episcopus vel Sacerdotes vel Monachos auctores cognoscas. Quibus ut studium & diligentia non defuit, ita hoc merito culpes, quod antiquitatis cognitionem & remp. neglexerunt, & plerique omnes magis demerendo Pontifici Romano quam veritati & patriæ studuere. Atque hinc sunt in Germanica historia vulnera, quæ haud scio an in tanta socordia nostra, eodemque antiquitatis contemptu, sanari possint. Quotusquisque enim omnium ferme ordinum reperitur, cui ea res curæ sit? quam multos contra videre est? qui aliorum stultitia frui, quemadmodum habet celebre illud Mutiani apophthegma, quam ipsi aliquid luce dignum præstare malint. Sed hæc abrumpo: & quicquid huius à me prolatum, non notandi cuiusquam gratia, sed ut plurimum studium incitaretur, accipi volo. Nunc adijciendum illud videbatur, cum cæteris gentibus tum nostris etiã tam in alijs disciplinis, quam in historijs excolendis, longè maximum subsidiũ è nouo chartarũ genere de linteolis contritis confectò, accessisse. Qua de re libuit adijcere, quæ in hæc verba differuit Sipontinus: Postea, inquit, id genus chartæ inuentum est, quo nunc passim mortales vtuntur, fitque ex linteolis contritis, & nihilominus pristinum papyri nomen remansit, & distinctio generũ. Nam subtilis illa epistolaris & augusta vocatur, & altera cõmunis, siue amphitheatrica, siue Fanniana: & grossior illa, atque inutilis emporetica, & vltima bibula. Claudia verò illa grandior crassiorque à rege nunc regalis dicitur. Hæc dente propter scabriciem, aut concha leuigatur: propter quod minus sorbet, & ob id caducæ litteræ fiunt. Quæ causa impulit nos, ut genus aliud chartæ inueniremus, quæ tenuitate, densitate, candore, leuore, phyluræ longitudine & commodior est, & aspectu gratior. Hanc opifices è nostro nomine Perottã nuncupauere. Hactenus Sipontinus. Nec de auctore cõstat. Et plus adhuc emolumentum præstatum artis typographicæ inuẽto. Huius enim beneficio quicquid est doctrinarum instauratum ac propagatum fuit. Attribuitur autem idem inuentũ viro equestris dignitatis atque ordinis Iohanni Gutenbergio, Franco, quẽ Mogutiã vixisse, accepimus. Et collocantur à Polydoro Virgilio ipsius artis primordia in annum Iesu Christi 1442. Et si, ut hoc *παρρηγορ* commoneam, nõ defunt in exteris hominibus, qui eam genti nostræ laudem ita inuideant, ut plus quam Theonino dente arrodant. Nec tali in mentione nominare id genus auctores libet, non etiam, quæ contra afferri possent, inculco. Sufficiat solum Pauli Iouij, hominis Itali, & aliã genti nostræ in historia sua iniquioris, testimonium: Offeritur nobis, inquit, lætissima seges ab ipsa mirabili Germanici cœli fecunditate. Occulta hercle syderum commutatione euenisse arbitramur, ut illud cœlum molestis Boreæ flatibus, frigore geluque damnatum, horrida dudum torpentiaque ingenia mollierit ac excitãrit. Neque enim contenti sua veteri militiæ laude, qua Martium decus Romanis, gentium victoribus, ereptum stabili disciplinæ seueritate feliciter tuentur, ipsa etiã pacis ornamenta, litteras optimasque artes decoquenti Græciæ, ac Italiæ dormitanti, quod pudeat, abstulerunt. Patrum siquidem nostrorũ memoria, architecti in primis, ac exinde pictores, statuarij, sculptores, mathematici & perargutæ manus artifices, ac item aquileges septempedarijque mensores è Germania pctebantur. Nec mirum, cum antea inusitatæ & portentosæ inuentionis creas formas excudendis libris, & formidanda bello ænea tormenta nobis attulerint, &c. Item alterum Philippi Beroaldi Galli carmen huiusmodi:

*O Germania, muneris repertrix,
 Quo nihil vilius dedit vetustas,
 Libros scribere quæ doces premendo.
 Felix frugibus, incluta & metallis,
 Et diues pecoris feraxque gemma,
 Quod glessum vocitant tui parentes,
 Electrum Attica, succinum Latini:
 Pollens principibus, potens virorum,
 Qui glaucis oculis comaque flaua,
 Grandes corpore, spiritu feroces,
 Septi robore, prodigijs, vitæ
 Hostes aggrediuntur & laceffunt.*

Sarraeni inter Arabes censentur, quorum ut cætera instituta, ita hoc etiam, quod artes

artes hereditarias habuere, eis cōmunia fuisse, cur dubitemus, causa nulla esse videtur. Et notæ hodie etiamnum litteræ, quas Eusebius Sarracenicæ, nos vulgò Arabicæ appellamus. Nominat autem Arabum sapientes Magos Plinius. Nam Lucianus non nihil discrepans, fabularum apud Arabes interpretes Chaldæos fecit. Est & hoc scitu non indignum, quod scripsit Eusebius, Nehemiam litteras Iudaicas mutasse, ne Sarracenis miscerentur. Tamen si verò origo Sarracenis asseratur vetus (sunt enim iidem, qui Agareni vocantur, hoc est Abrahami de Agare progenies) & quædam Christianismi initia attribuatur, in primisq; memorabilis sit Alamundari principis de Eutychni furoris propugnatoris acerrimi, Seueri Antiocheni, legatis ingenioso commento elusis, ac refutatis, historia, tamen ante Mahometum obscuriores fuisse, reperimus. Hūc enim doctorem atq; ducem nacti, ea, quæ recentioribus annalibus celebrantur, regna condidere. Constatq; Mahometū ipsum, si non nomine, at potestate, & regē & Pontificē se gessisse, atq; idem exemplū posteros vsq; ad tēpora Turcica, dignitate & nomine Calipharū, quibus ad eum modum successores Seriphes adiuncti essent, quo Patriarchis Cōstantinopolitanis Syncelli, Episcopis nostris Coadiutores, quos vocāt, obseruasse. Cæterum vt religionem Sarracenorum blasphemā meritò omnes, qui Christiano nomine cēseri volumus, execramur, & Eustathius ille Thessalonicēsis commotus quidem, & fortassis etiā inuerecundius, curiosum illum Manuelem, Cæs. Byzantinum, retudit, cū diceret, cebrum se detritū in calcibus gestare videri posse, si Deum censeret verum, Mahometi Deū impurū & vastum, scēdissimarumq; actionū magistrum atq; doctorē, deniq; etiā in ipso Mahometo ^{ὁ αὐτὸς ἴσως} liquidissimè agnoscas, ita cæteris tamen gens illa imperiorum ornamentis non planè caruit. Nā Medica & Astronomica studia vt quàm diligentissimè excoluere: de quib. Friderici II. Cæs. liberalitate in Latinā linguā versi auctores hodie etiamnū supersunt. Neq; neglecta ab iisdē historiarū tractatio fuit: qua de re passim Ioan. Leo Afer, qui nō solūm annales, sed etiā Historicos ipsos nominauit. Ac licet id genus monumēta ipsorū ad nos nō peruenerint, est tamen plana annorū Legiræ (alij Hegiræ vocant) ratio, quorū principiū Cœlius Augustinus Curio collocauit in annū Iesu Christi 593. Et estimare amplius gētis circa historias studiū inde possumus, q. Muleasses, rex Tunetanus in Africa, regia Tuneto, cū à Carolo V. Cæs. restitueretur (fuit hoc anno Christi 1535.) à furente milite direpta, p̄cipuè amissa Arabica volumina, quæ & superiorū regū res gestas, & Mahometanę superstitionis interpretationem continerent, deplorauit, ita quidem, vt vnus vr̄bis precio, si fieri posset, auidè redempturum sese affirmaret.

Turci Sarracenorum prouincijs potiti, religionis quidem, iam antè etiam susceptæ, ritus retinuerūt, sed ad litteras nequaquam idem studium attulere. Satis tamen cōstat, & suas illos scholas habere, in primis aut̄ vehementer historiarū lectione delectari. Exempla de Mahometo II. Selymo I. & Solymano, è familia Othomana Imperatoribus, in medio sunt. Cui alij addunt, nō paucos historiarū Turcicarū libros ab eadē Othomana familia in thesauris asseruari: sed quos publicari nō patiatur. Cūm quidē si id fieret, q̄ de illa inter scriptores Græcos, hoc est, Laonicū Chalcocondylē & Michaelē Glycā, ac Latinos, hoc est Frācisçū Philelphū Iouiū & alios cōtrouersia est, sedari facillimè posset.

Atq; hætenus gentiū, quæ monarchiarū participes fuere, vel decerptas inde prouincias sibi vendicauerunt, exempla breuiter p̄strinxisse sufficiat. Nūc ad reliquas, eas in quā, quæ extra monarchias regna libera habuere, ac bonorū auctorū monumētis celebrantur, pergo. Nam recentiores peculiari hīc mentione attingendas non putauit. Sunt autem inter veteres illas facillè principes: Ebræi, Ægyptij, Phœnices, Lydi, Hetrusci.

Ebræis, qui oriundi ab Eber, pronepote Semi, fuere, inde præ omnibus alijs populis prærogatiua accessit, quòd non solūm linguam, sed etiam religionem generis humani primā (nam cæteræ omnes pòst inuectæ fuere: Vnde rectè Tertullianus: Antiquissimū quodq; verissimum est) vnā cum litteris & disciplinis à patribus inuentis retinuerunt ac conseruauerūt. Cognominata autem lingua de illis Ebræa est: qua locutus Deus ipse fuit, locuti sanctissimi Patres & Prophetæ, locutus denique seruator ac sospitator Christus. Suntq; eadē libri cōscripti, qui in Ecclesia veteris Testamēti appellatione veniunt. Nā ad nouū pertinētia Apostolorū monumēta, Græca lingua vel scripta vel versa sunt. Est & hoc de litteris Ebræis memorabile, qd̄ traditū est ab Eusebio, nēpe singulis peculiare significatū inesse: quòd cū in cæterarū gentium litteris desideretur, & Græcarū sonus

cum Ebræis conueniat propius, idem auctor inde probat, Græcas ab Ebræis derivatas. Quanquam non de his solum, sed & de alijs id certum sit. Cæterum quod attinet ad doctrinam Ebræorum atq; historiam, quæ præter creationem rerum, & primordia generis humani atq; Ecclesiæ, tū patefactiones tū promissiones diuinas proponit, eā principiò, hoc est, à diluuiò vsq; ad Mosén ferè quasi per manus sibi inuicè Patres tradidisse apparet. Neq; enim monumenta horū alia, præterquā quæ de columnis duabus suprà diximus, memorātur. Et forsitan inde vaticinijs Enossi memoria mansit, quod habet epistola Iudæ Apostoli. Nā quæ scripta Patrū à plerisq; suo tempore circumferrētur, vt rā Iudæis quàm Christianis suspecta fuerint, nimia antiquitatē fecisse, Augustinus tradidit de ciuitate Dei lib. 18. cap. 38. Primus autē Mosés, vt credere par est, ex inspiratione cœlesti, scripto complexus fuit. Et debemus quidē huic operæ eius, quicquid de tantis rebus ad nos peruenit. Etsi de gentium migrationibus, primisq; Imperijs, luculentiores historiæ eius expositiones insertas fuisse, nō possumus nō omnes optare. Post Mosén easdē partes Pontifices & Prophetæ sustinere. Nec de his addendū quicquā duxi, nō etiam obscura è Biblicæ historiæ expositionibus exempla sunt. In illis quæ obseruata fuerint, ad amissim Iosephus persequitur lib. 1. contra Apionē. Vbi & hoc nominatim tradit, eam gentis Ebrææ historiā vsq; ad Artaxerxem Longimanum certam & indubitātā esse. Exinde enim cū nō esset eadem Prophetarū successio, etiam historiæ auctoritatē labefactatam. Postremus hoc munere defunctus est, quo tempore Hierosolyma de prædictione Seruatoris Christi secundū excisa à Romanis fuit, Iosephus ipse, Sacerdotū & Pontificū genere editus, id quod aliquoties inculcat, ita quidem vt maternū genus ad illustrē domū Asmonæam referat. Et cū doctrina Ebræorū, qui paulatim & Israelitæ & Iudæi dici cœpere, iam pridem corrupta esset, tum etiam libertatem gens amisit, exindeq; planè seruili conditione permanit. Addatur his, quod de litteris Ebræorū mutatis habet Hieronymus in præfatione in libros Regum: Certū est, inquit, Esdrā scribam, legisq; doctorem, post captam Hierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse, quibus nunc vtimur, cū ad illud vsq; tempus ijdem Samaritanorum & Ebræorum characteres fuerint. Hactenus Hieronymus.

Ægyptij à Græcis hoc nomine, patria verò lingua de conditore Mizraimo, quē quidam eundem cum Osiride statuunt, appellati, omnis generis doctrinas excoluerunt, & regnum inde ferè à gentis origine amplissimū habuerunt. Fuit autem doctrinarū istarum possessio penes Sacerdotes, quos Clemens Prophetas, Suidas Gymnos, Eusebius vocabulo Ægyptio Arsepedonaptas vocant, eaq; hæreditaria, quemadmodum habet Diodorus. Vnde triplices Ægyptiorum litteræ memorātur: communes, quæ vulgò Saceræ, quæ solis Sacerdotibus in vsu essent, & cæ, quæ ἱερόγλυφα γράμματα Græcis dicuntur, atq; vt loquitur Tacitus, figuræ animalium saxæ erant. Nā, vt idē subiicit, antiquissima monumenta memoriæ humanæ saxis imprimebantur. Et sanè etiam è sacrarum litterarum historia conueniunt, quæ de duabus ante diluuium columnis suprà retulimus, quæq; itē de decalogi tabulis lapideis prodita sunt. Ac memorant recentia peregrinatorum itineraria, Alexandria marmoreum obeliscū superesse, qui veteres Ægyptios characteres, & cū aliarū animantiū, tum auium diuersi generis formas insculptas habeat. Incumbebat præterea ijsdem Sacerdotibus historiā gentis in litteras referendi munus, vt Iosephus. Cui Plato addidit, regibus adiunctos fuisse. Et citātur quidem sacri ipsorū libri, indeq; excerpti atq; editi à Ptolemæo Mendefio annales, ab Eusebio, testimonia ab Herodoto. Quod si quid etiā cōiecturis dandū, colligere verisimiliter è Psal. 105. possumus, Ecclesiæ doctrinā sacerdotes à Iosepho Patriarcha didicisse: quippe cui⁹ beneficio, cū descriptis à Pharaone demensis alerētur, & immunitates & agros retinuerint. Certè de Circumcisione eorū diserta mentione Iosephus astipulatur, & Aristophanes in fabula, cui nomen fecit Aues, Ægyptios inde Φαίλις nominauit, vt ex interprete annotauit Suidas. Verū vt natura Ægyptij δουιδαιμονες fuit, paulatim in fœdissimarū superstitionum quasi sentinam, quæ & ab Ethnicis exagitur, relapsi fuit. Accedit his, quod est apud Strabonem, historias ipsorum plenas simplicitatis fuisse. Et extat quidē hodie solius Manethonis fragmentum. Tamen hoc etiam γρηγορις sit, quæri non immeritò possit.

Phœnices, quos rectè posteritatē Sidonis, geniti Chanaane patre, auo Chamo, credere posse videmur, p̄cipuè nauigatiōib. & mercatura inclaruere: eaq; occasiōe & Africā & Hi-

& Hispaniam & ipsam Græciam perlustrârunt, atq; adeò diuersis colonijs cõpleuerunt. Nam & Carthaginem & Thebas ab eis conditas, aiunt: & habuit Carthaginem nouam Hispania. Certum & hoc est, Græcos à Phœnicibus, qui cum Ebræis communes haberent, litteras accepisse. Cæterùm in historia condenda finitimorum exemplum & morem imitati sunt. Nam vsos Sacerdotum opera, Iosephus scripsit lib. i. cõtra Apionem. Idem alibi annales Tyriorum, indeq; non pauca ad historiam sacram pertinentia commemorat. Sed nihil horum nostris temporibus superest.

Lydi, quibus Ægyptiam originem plerique asserunt, regnum cum primis nobile habuere: de quo alibi. Litteras à Phœnicibus accepere, vt habet Suidas: sed quod ijs scriptum esset, nihil hodie reliquum est.

Indis Strabo litteras alibi tribuit, alibi detrahit. Est autem prius verisimilius. Et credere eandem litteras rectè cum Strabone Græcas possumus: Cùm fortè primùm ab Alexandri expeditione isthuc importatæ essent. Doctrinas quidem Indos coluisse, constat. Nam penes quos possessio illarum esset, Gymnosophistæ nominantur. Hos Laertius è Clearcho Solensi à Magis duxisse originem, ait. Et Strabo è Megasthene in Brachmanas & Germanas discernit. Tamen postèrius nomen obscurius sit. Neq; negârim, in disciplinis comunicãdis Magos & Gymnosophistas mutuam sibi operã præstitisse. Enimvero Manem Persam, à quo Manichæorum pestilens dogma cœpit, Buddã Brachmanem præceptorem habuisse, è Suida notum est.

Hetruscorum disciplina & nomen in Romana historia celebratissima sunt. Nec persequi hîc singula libet. Sufficiat hoc, quod est apud Lium, Romanos vt postea Græcis, ita principiò Hetruscis litteris, quarum auctorem cum Tacito Demaratũ Corinthium statuimus, erudiri filios suos curasse.

Plana autem de his, quæ exposuimus, denuò historiæ dignitas sit: Quippe quæ gentes tã cõiunctas quàm dissipatas veluti astipulatrices habeat, atq; ita habeat, vt quo quæq; magis claruit, eo etiam disciplinæ huius studiosior fuisse reperiatur. Nunc monarchas, reges & Principes dabimus, qui historiam vel ipsi scripsere, vel aliorum opera conscriptam perquam diligenter legerũt, aut etiam studio & ope munifica prosecuti fuere: & vtrosq; dupliciter, hoc est, vt primùm de externis & Græcanicis; deinde qui in Romanis proceribus atq; Imperatoribus, nec non alijs gentibus aliquot recentioribus hîsce temporibus enituerè, explicemus. Ac consultò hîc eos prætereo, quos & ipsos vel regia dignitate vel alijs summis honoribus claros, Mosen dico, Iosuam, Rutham, Samuelem, Danielem, Esdras, Estheram, Hiobum, &c. historia sacra habet. Nec quæ de ea serie nostram maiorem attentionem pareret, omittèda mentio erat, fermè omnes tales esse, de quibus Plinij illud locum habeat: Equidem, inquit, beatos puto, quibus Deorũ munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos verò quibus vtrunq;.

Occurrit autem inter externos Principes illos primus omniũ Darius Hystaspis. Citat enim de rebus Ægyptijs historiam huius Diodorus lib. i. cap. 15.

Eumelus, regia Bacchiadarum apud Corinthios stirpe editus, scripsit historiam Corinthiacam, vt Pausanias.

Thucydides & Timotheus, reip. Atheniensis principes, & ille etiã antiqua regij generis profapia inclutus, historias luculentas edidit. Ac Thucydidis quidem quem rerum pronunciatorem syncerum, prudentem, seuerum, grauem Cicero vocat, de bello Peloponnesiaco hodie etiamnum superest.

Ptolemæus Lagi, rex Ægypti, scripsit res gestas Alexandri Magni. Nam apud hunc antea ordines duxerat.

Ptolemæus Evergetes, superioris è filio nepos, præclarè in litteris ab Aristarcho, qui Homeri Poema emendauit, informatus, reliquit seu de suis seu de aliorum regum rebus gestis (neq; enim id disertè ab auctoribus traditum est) commentarios.

Ptolemæus Philometor, Evergetæ p̄nepos, memoratur inter rerũ scriptores à Plin.

Antipater, Prorex Maecdoniæ, discipulus Aristotelis, præter epistolarum libros etiam historias edidit.

Pyrri, regis Epirotarum, commentarij citantur in vita eius à Plutarcho.

Attalus I. rex Pergami, tam litteris & stylo, quàm armis & rebus bello gestis claruit.

Referuntur autem libri eius mentione Plinij & Strabonis.

Aratus Sicyonius, qui præcipuè Achæorum repub. stabilivit, rerum à se gestarum commentarios summa fide accuratoque stylo confecit, vt Polybius lib. 2.

Annibal, Carthaginensium bello Punico secundo aduersus Romanos Imperator, scripsit historiam sermone Græco.

Artuafdes, rex Armeniæ, præter tragœdias & orationes & historias cōmentatus est.

Herodes, cognomento Magnus, rex Iudææ, sub quo homo è semper virgine Maria natus est Seruator Christus, res à se gestas etiam stylo suo persecutus est.

Iuba II. rex vtriusque Mauritanæ, tractauit Romanas antiquitates & Libycas historias.

Ptolemæus, Iubæ II. F. & in regno successor, citatur inter nobiles scriptores ab Athenæo.

In Romanorum optimatibus, quos suo ordine Imperatores & alij principes excipiunt, antiquissimus est Fabius Pictor, homo, vt Cicero ait, nobilissimus. Scripsit autē annales, quorum & Liuius & Gellius meminere. Hodie circumferuntur cum nomine eius duo de aureo seculo libelli: sed eius farinæ, cuius cætera ab Annio interprete collecta opuscula.

M. Portius Cato, qui Consulatum gessit anno V. C. D. LIX. quiq; tres summas in homine res præstitisse existimatus est, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator, denique omnium bonarum artium magister, vt Plinius, iam senex historiam scribere aggressus est, relictis septem Originum libris.

L. Calpurnius Piso, & ipse Consulatu anno V. C. D. C. XXI. perfunctus, annalium scriptioe famam apud posteros meruit.

Rutilius & Scaurus de sua ipsi vita historias cōdidere, fiduciam hoc potius morum, quàm arrogantiam arbitrati, vt loquitur Tacitus. Et neutri citra fidem aut obtreccationem fuisse, ab eodem Tacito traditur.

L. Cornelius Sylla, dictatura clarus, res à se gestas luculenta historia complexus est.

M. Cicero Consularis, disertissimusq; Romuli nepotum, secundum Catulli elogij, & à Româ adhuc libera PATER PATRIÆ dictus, vt Iuuenalis, non semel animum induxit historiam conscribere, & ita conscribere, vt multa ei operi de Græcis rebus immisceret, & omnes eorum fabulas narrationesq; insereret, quemadmodum est auctor Plutarchus. Extat etiam epistola Ciceronis ad L. Luceium historicum bella ab ipso ad Atticum appellata, qua cum alia agit, tum illo cessante scripturū seipsum de rebus suis affirmat, sed vt eius instituti incommoda multa subiiciat. Ac meminit quidem alibi ad Attic. se Consulatus sui commentarium Græcè composuisse, & Latinum inchoasse.

C. Iulius Cæsar, à Suetonio Dictator cognominatus, Romanæq; monarchiæ, & Cæsarum dignitatis, fundator, præter Anticatores & Ephemeridas, quas Seruius, de analogia librum, quem Gellius, citârūt, scripsit gesti à se tam Gallici quàm ciuilibus bellis historiam. Quæ cum Derelictis adhuc extat, & sunt de ea tum Ciceronis tum Quintiliani elogia in medio.

M. Brutus, Prætorius, Cæsaris percussor, cætera autem vir bonus, redegit Polybij historiam in epitomen.

Octavianus Cæsar, Dictatoris F. adoptiuus, & in imperio successor, omniumque primus Augustus cognominatus, reliquit de vita sua libros 12. vt Suidas, tredecim vt Suetonius.

Tiberius Cæsar composuit rerum suarum commentarios. Nominantur hi cum actis ipsius à Suetonio in Domitiano.

Claudius Cæsar, adolescens historiæ scriptioe vacauit, cum hortatorem T. Liuium, adiutorem Sulpitium Flauum haberet. Post ad idem institutum iam Imperator redijt: ac nominauit Suetonius de Romana historia volumina 43. de vita ipsius octo. Sunt ab eodem & Tyrhenica & Carthaginensia in litteras relata, illa libris 20. hæc octo.

Agrippina, Claudij è fratre neptis atq; vxor, mater Neronis, vitam suam & casus suorum posteris memorauit, vt loquitur Tacitus.

Vespasiani Cæsar. Commentarij citantur à Iosepho in libello de vita sua.

Adrianus Cæsar, qui primus omnium ab epistolis & libellis (nos vulgò Cancellarios &

rios & Secretarios appellamus) Equitibus Romanis vsus est, vitæ suæ libros à se scriptos libertis litteratis publicandos dedit, vt Spartianus. Quod ipsum ab eodem auctore ambitioni tributum, nos verecundiam ducimus.

Ab Antonino Philosopho conscripta de vita sua historia Græcè hodie etiamnum reliqua est.

Seuerum Cæs. itidem de vita sua historiam condidisse, præter Herodianum etiam Spartianus tradidit.

Iulianus Cæs. cognomento Apostata, scripsit de Imperatoribus Romanorum, ab Augusto exorsus, teste Suida.

Eudocia, Augusta, Theodosij II. coniux, Persica mariti bella carmine heroico illustrauit.

Anna, Alexij Comneni Cæs. filia, explicauit de patris rebus gestis libris 20. quos in Augustanæ reipub. bibliotheca extare, meminit Hieronymus Wolfius. De eruditione quidem eius præclara, atque in litterarum studijs diligentia incredibili, multa Zonaras habet sub finem.

Paulus Iouius, recens auctor, è Comacina insula principe familia profectus, quem admodum habet in præfatione quadam Iohannes Basilius Heroldus, nec solùm Pontificum Romanorum, in quorum ætatem incidit, quorumq; gratia & domicilium & otium ei paratum fuit, sed etiam Caroli V. & Ferdinandi, Cæsarum, præterea Francisci I. Galliarum regis, & Solymani Turcarum Imperatoris, deniq; omnium, qui per omnes orbis partes terra mariq; imperium gessere amicitiam promeritus, luculentam illam, quæ extat, historiam conscripsit. De qua tamen cùm eiusdem Heroldi, nec non multorum aliorum, censuræ in medio sint, nihil hîc addo.

E nostræ gentis proceribus ad historiæ scripturam primus, quantum quidem mihi constat, animû appulit Ditmarus, Episc. Merseburgius, natus patre Sigefrido, Saxonice gentis Comite. Vixit autem Othonum temporibus, mortuus sub Henrico II.

Otho, Episcopus Frisingensis, editus prima Ducum Austriæ prosapia, floruit sub Friderico Barbarossa Cæs. & Chronicon ab initio mundi vsque ad annum Iesu Christi 1150. contexuit.

Hermannus Contractus, Comes Veringensis, sed professione Monachus, Chronologiam vsq; ad sua tempora, & annum Christi 1066. perduxit.

Hac nostra memoria vt summæ atq; elegantis doctrinæ fama, ita etiam Historiarum scripturæ, quam tentauit editis in lucem Benedictinæ religionis Monachi annalibus Francicis, claruit Hermannus, Comes Nuemarius. Et operæ præciû fecit de Moscho-ua Sigismundus Herbersteinus, Baro Austriacus.

In Imperatoribus autem nostris, ita Historiæ studuisse Carolum IIII. accepimus, vt vitam suam describere aggressus sit. Vidimus id nos scriptum in bibliotheca nobilissimi & doctissimi viri Christiani Distelmeierij. Secutus postmodo idem exemplum fuit Maximilianus II. Nam & ipse rerum suarum commentarios inchoauit, sed vel morte præuentus, vel alijs occupationibus impeditus, non absoluit. Extat ea de re Pyrcameri Noribergensis narratio inserta lib. 3. Chronici Carionis, lectuq; in primis dignissima, vnde qui volet, referat.

Restat iam eadem methodo eodemq; ordine de ijs procedamus, qui eximio atq; exquisito historiarum studio & cognitione, cùm scripturibus fermè abstinere, commendationem apud posteros meruere. Quos inter vtî è Persarum regibus neq; Cyrum neq; Cambysem neq; Darium Hytaspis excluderim, idque de Iosephi auctoritate, qui commentarios eorum nominauit, ita de Xerxe, Darij F. hoc disertâ mentione Plutarchus retulit, multos tempore expeditionis in Græciam eum in exercitu scribas habuisse, qui, quæ gererentur, litteris mandarent.

Artaxerxis Longimani tam in maiorum quàm in suis rebus gestis recognoscendis operam atq; diligentiam aliquo modo Estheræ reginæ historia ostendit. Videturq; eodem rege consuetudo introducta, quæ itidem ibi refertur, sanè memorabilis, & omnibus seculis omnium itidem regum atq; principum imitatione dignissima, hoc est, vt hominum beneficia in regijs fastis annotarentur, & ideo annotarentur, vt qui meriti præclare de regno essent, suo tempore præmia & honores acciperent. Nam quoties ab oc-

cupationibus alijs reges vacui essent, hos inspiciebant, & benemeritorum rationem habebant.

Arraxerxes Mnemon vsus historico & Medico est Ctesia Cnidio: & frater huius Cyprius iunior familiariter Xenophontem Atheniensem dilexit.

Lysander Spartanus, de captis Athenis clarus, Choerilum ciuem suum ad amicitiam adiunxit, vt is carmine ipsius res gestas exornaret.

Archelaus I. rex Macedoniae, praeter Euripidem Tragicum & Herodotum & Helianicum historicos inter familiares coluit.

Philippus Amyntae, quo natus est Alexander Magnus, erga Theopompum historicum cum primis munificus fuit, quemadmodum habet historia tripartita.

Alexander Magnus, Orientis & bellicosissimarum aliquot Europae gentium victor, multos rerum suarum scriptores secum habuit, teste etiam Cicerone pro Archia. Fuisse autem in ijs scriptoribus facile principes Onesicritus, Callisthenes, Aristotelis propinquus, Aristobulus & Ptolemaeus Lagi: quos postremos duos a morte Alexandri historiam suam scripsisse, ideoque plus fidei reperisse, Arrianus auctor est. Cum eodem rege educatus Marfyas, Antigoni regis frater vterinus, deinde & Macedoniae libris decem, & peculiariter Alexandri educationem conscripsit.

Seleucus Nicator, rex Asiae & Syriae, valde familiariter Megasthene historico vsus fuit.

Antigonus I. Rex, Choerili Poetae de rebus a se gestis carmen tanti fecit, vt stipendium ei in singulos dies e fisco constituerit quatuor minas, hoc est, 40. coronatos.

Ptolemaeus Philadelphus, rex Aegypti, natus Ptolemaeo Lagi, nobilisque illius Alexandriae bibliothecae, quam septingenta millia volumina habuisse Gellius scripsit, conditor, cum alios in omni disciplinarum genere viros doctos liberalissime fouit, tum in intimis habuit Demetrium Phalereum, historiarum scriptorem: quippe cuius etiam hortatu sacra Biblia transferri in Graecam linguam curarit. Et celebratur haec ad eundem regem, sed omnibus aetatibus ad omnes reges atque principes necessaria Demetrii ^{maxime} ~~maxime~~, quod nempe libros de regno scriptos emere illum atque legere iussit: nam de quibus amici reges admonere non auderent, ea in libris perscripta esse.

Attalus I. cum de alijs viris doctis benemereri studuit, tum Ctesiphontem historicum beneficentia proluxa complexus fuit.

Herodes, cognomento Magnus, plurimum detulit Nicolao Damasceno, de quo multa in historia sua Iosephus & Strabo lib. 15.

Agrippa rex quanti Iosephum historicum fecerit, ex historiola de vita huius patet.

Atque haec tenus quidem de externis & Graecanicis. Nunc ad Romanos proceres atque Imperatores, caeterosque de quibus supra dictum, pergo.

Scipio Africanus superior & M. Fuluius Nobilior Ennium Poetam, qui, ob trium linguarum peritiam tria se habere corda dicebat, vt Gellius, quique vt reliquam populi Rom. historiam, ita & ipsorum res gestas carmine (Seruius & Gellius annales nominarunt) pertractasset, summo amore ac veneratione profecuti sunt, ita quidem vt etiam in Scipionum sepulcro is constitutus esse existimeretur, quemadmodum est auctor Cicero. Nam Valerius, qui eadem habet, non obscurum tota de re elogium addidit lib. 8. cap. 15.

Scipio Africanus posterior, cui exemplum imitatus, habuit in magno honore Polybium historicum, a quo & Panætio Philosopho etiam in litteris informatus fuerat.

C. Marius septies Cos. & victoribus de Cimbris nostris atque Teutonibus nobilitatus, L. Plotium eximie dilexit, cum ea, quae gessisset, ingenio illius celebrari posse existimaret. Eidem etiam Archias Poeta, quem Cicero defendit, charus fuit, quod adolescens Cimbricas res attigisset.

Q. Metellus Pius vsque eò de rebus suis scribi cupiebat, vt etiam Cordubae natis Poetis, pingue quiddam sonantibus atque peregrinum, tamen aures suas dederet. Auctor est Cicero. Eidem familiarissimus Archias fuit: nam tabulis hunc Metelli comprobatum, testis est idem Cicero.

L. Sylla etiam mali cuiusdam Poetae sedulitatem, qui epigramma in eum fecisset, tantummodo alternis versibus longiusculis, haud aspernatus fuit. Cum enim hoc ei au-

ator subiecisset, statim ex illis rebus, quas tum fortè venderet, tribui premium sub ea conditione iussit, ne quid postea scriberet. Quod enarrans Cicero, de Archia addit: quid ille huius ingenium & virtutem in scribendo non experisset? Tametsi Valerius lib. 8. cap. 15. tantæ Syllam arrogantia notârit, vt ad neminem animum direxisse dicat: cum fortè commentarijs suis intentos omnes esse vellet.

L. Lucullus in tanta apud Syllam admiratione fuit, vt is commentarios suos ipsi, tanquam rectius historiam composituro, inscripserit. Et constat quidem eundem cum Sisenna historico primùm per iocum, deinde seriò contendisse seu oratione seu carmine Latino Græcoue, vtrum fors tulisset, bellum sese Maricum descripturum. Narrat autem Plutarchus, credi orationem Græcam sortitum, extante tum historia Luculli de bello illo Græca. Cicero de eodem his verbis disseruit: Cùm Lucullus, inquit, totum iter & nauigationem consumisset partim in percontando à peritis, partim rebus gestis legendis, in Asiam factus Imperator venit, cùm esset Roma profectus rei militaris rudis.

Cn. Pompeius Magnus qui omnium primus è tribus orbis partibus triumphos duxit, & tertium Consulatum Dictaturæ potestate gessit, Theophanem Mitylenæum, scriptorem rerum suarum, inter intimos habuit, & in concione militum ciuitate donauit, profectus beneficium per se amplum etiam oratione accurata. Eidem quoq; amicissimus fuit L. Luceius Historicus, vir Prætorius, & Cæsaris Dictatoris in Consulatu competitor, quemadmodum legimus in epistolis Ciceronis ad Atticum.

Cæsar Dictator inter amicos fermè principe loco coluit Hircium & Oppium, historiae suæ derelictorum auctores, & illum etiam ad Consulatum euexit.

Augustus Cæsar, præter C. Mæcenatem, qui cum Agrippa genero inter duces & consiliarios præcipua apud eum dignitate & gratia floruit, quenque eius res gestas descripsisse, Oracius & Seruius meminere, cùm Liuium Historicum magni fecit, sed vt per iocum ob immodicas Pompeij laudes prædicatas Pompeianum appellârit, tum vehementer delectatus fuit Nicolai Damasceni, itidem Historici, ingenio: quippe à quo etiam mellitas placetas Nicolaos, quod nomen postea quoq; durauit, appellârit. Idem Caio F. Dionysium Historicum adiunxit, & plurimum Virgilio, qui Æneide sua Iuliæ familiæ conditorem Æneam celebraret, vel potius in persona huius ipsum Augustum representaret, deniq; Romanorum historias (vnde quidem Æneida veteres Gesta populi Romani appellasse, accepimus) passim immisceret, detulit. Certè à Donato traditum est, nullius vnquam rei Poetam illum ab Augusto repulsam tulisse, & propè centies sestertium, id est 250000. coronatorum aureorum possedisse. Est etiam de eodem memoria dignissimus Taciti locus: Malo, inquit, securum & secretum Virgilij secessum, in quo tamen neque apud Diuum Augustum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Testes Augusti epistolæ, testis ipse populus, qui auditis in theatro versibus Virgilij, surrexit vniuersus, & fortè præsentem spectantemque Virgilium veneratus est, sic quasi Augustum. Hactenus Tacitus.

Tiberius Cæsar maximè curauit notitiam historiae fabularis, vsque ad ineptias atque derisum, vt habet Suetonius. Floruitque sub hoc Imperatore Velleius Paterculus, præfectura equitum & quaestura ab eo ornatus.

Vespasianus Cæsar habuit in carissimis, summoq; honore, Iosephum Historicum, & prædijs ac iure ciuitatis donatum diuersari in ædibus passus est, quas antequam Imperator fieret, inhabitârat, deniq; etiam pensione annua honorauit. Eandem humanitatem de se filij & successores, Titus & Domitianus, præstitere. Nam ille de bello Iudaico historiam peti è libris Iosephi tantùm voluit, ideoq; manu sua subscriptos in bibliotheca publicari iussit: hic verò præter honores, quibus conferendis & patrem & fratrem superauit, etiam prædiorum ei immunitatem concessit.

Traianus Cæsar Plutarchum, cuius tam de Philosophia quàm de historijs diuersa extant opera, dignitate Consulari ornauit, edixitque, ne quisquam Illyrici magistratuum aliquid absque consensu eius ageret, vt Suidas.

Adrianus, Traiani successor, dedit Arriano historico præfecturam Cappadocia: factisque è Suida constat, eundem ad Consulatum euectum fuisse. Addit Spartianus, Adrianum Suetonio Tranquillo, cuius de duodecim Cæsaribus historia extat, epistolarum magistro (nos Cancellarium vocamus) vsurum.

Antoninus Philosophus Cæs. ad eò antiquitatis studiosus fuit, vt nemini esset Græcorum Romanorum ue secundus, teste Herodiano. Eidem historiam suam Iustinus inscripsit, non tam, vt ipse ait, cognoscendi quàm emendandi causa. Vnde familiarissimum eum Cæsari fuisse, necesse est.

Alexander Mammeæ, princeps ingenio miti, sed iustus, tum alios viros doctos, ne quid asperum de se scriberent, vehementer coluit, & mensæ affectas habuit, tum inprimis historicos suspexit. Locus ea de re Lampridij ita se habet: Fuit ei consuetudo, vt si de iure aut de negotijs tractaret, solos doctos & disertos adhiberet: Si verò de re militari, milites veteres & senes, ac benemeritos, & locorum peritos, ac bellorum & castrorū, & omnes litteratos: & maximè eos, qui historiam nōrant, requirens quid in talibus causis, quales in disceptatione versabantur, veteres Imperatores, vel Romani, vel exterarum gentium fecissent. Hactenus Lampridius. Obtinuit etiam Alexandri beneficio Consulatum Dion Cassius Historicus: quippe quem cum ipso Alexandro gesserit anno V. C. DCCCCLXXXI.

Zenobia, quæ à mariti Odenati obitu imperium contra Galienum inuasit, & illustrem hostis Aureliani commendationē promeruit, historiæ Alexandrinæ atq; Orientis tam perita fuit, vt in compendium redegerit, Latinam autem Græcè legerit.

Tacitus Cæs. Cornelium Tacitum, scriptorem historiæ Augustæ, quòd parentem suum eundem diceret, in omnibus bibliothecis collocari iussit: & ne lectorum incuria deperiret, librū p annos singulos decies scribi publicitus iussit, & in bibliothecis poni.

Iulianus Cæs. Victorem, scriptorem Historicum, apud Sirmium visum, Pannoniæ secundæ consularem præfecit, & honorauit ænea statua, virum sobrietatis gratia multilaudum, multo pòst vrbi præfectum, vt scripsit Marcellinus lib. 21.

Valens, Valentiniani frater, atque in Imperio collega, ab Eutropio conscribi Romanæ historiæ epitomen curauit.

Theodosius primus multam in lectione historiæ operam posuit, vehementer facta veterum superba, crudelia, infesta, execratus, vt Victor. Idè Honorium F. apud Claudianum ad simile studium his versibus inuitat:

*Interea Musis, animus dum mollior, instes,
Et quæ mox imitere, legas, nec desinat vnquam
Tecum Græcia loqui tecum Romana vetustas,
Antiquos euolue duces. —*

Zenonis Cæs. temporibus Theodoricus cognominatus Veronensis (vulgò de Berna) gente OstroGotthus, victo & cæso Odoacro, rege Rugorum & Herulorum, Italiam cum vrbe Roma occupauit. Enituit autem cum alijs summis virtutibus, tum ab antiquitatis & historiarum studio non alienus fuit. Nam iussu eius Cassiodorus Consules suos digessit. Et notæ sanè dignitates Cassiodori, quas & antè consecutus fuit, & deinde possedit. Etenim vt cæteras reticeam, Consulatum solus gessit anno V. C. M. CC. LXIX.

Iustinianus Cæs. præcipuum copiarum Ducem Belisarium habuit. Is rursus Procopio historico & notario & consiliario vsus fuit.

Carolus Magnus, vt mirificè studuit lectioni librorum Augustini, ita præcipuè ijs delectatus est, qui de ciuitate Dei inscripti sunt. Idem hanc summam diligentiam adhibuit, vt vel inter cœnandum prælegi sibi historias, & antiquorum regum gesta, voluerit. Nec minus in vniuersam patriæ historiam consuluit: Nam barbara & antiquissima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, scripsit, memoriæq; mandauit, teste Eginharto, qui alumnum se Caroli profitetur, & tam cum illo quàm cum liberis amicitiam prædicat. Habet etiam de Paulo Warnefrido (vulgò Diaconum vocant) rerum Longobardicarum scriptore, Sabellicus, cum captus cum rege Desiderio à Carolo esset, statim libertate donatum fuisse, & quàm diu in fide manserit, summæ beneuolentiæ officijs cultum.

Fridericus I. cognomento Barbarossa, Othoni, Episcopo Frisingensi, munificè ad rerum gestarum descriptionem adiumenta subministravit.

Sigismundus Cæs. auidè semper historias legit, & conuerti omnium primus Arrianum in Latinam linguam curauit.

Maximilianus I. omnium gentis nostræ scriptorum de sedula & accurata historiarum lectione commendationem meruit. Cui additur à Philippo Melanchthone declamatio. Tom. 2. Stabium se narrantem audiuisse, eidem Imperatori fuisse in animo, certis hominibus doctis mandata dare, ut collectis vndique Germanicis Chronicis, quia alia annotasset, ex fragmentis illis Germanicam historiam integram, quantum fieri posset, componerent: Sed vel occupationibus impeditum, vel quia non satis idoneos homines rei tantæ, qui quidem vacui fuissent, reperiret, inceptum omisisse. Sanè exemplum eius multum tum etiam apud cæteros principes valuit. Et constat, illustri dignitate, fide, gratia, inter aulicos & Consiliarios eius floruisse Cuspinianum, cuius de Consulibus Rom. & Austria historia extat, & Bilibaldum Pyrcamerum & ipsum historicum.

Carolus V. præcipue Thucydidis lectione delectatus est, & plurimum Paulo Iouio detulit.

Ferdinandus Cæs. ad historiarum scriptiones Lazij & Langi opera usus est.

Apud Maximilianum II. in summa gratia ac dignitate Richardus Streinius, gentis Austriacæ Baro enituit: & hodie etiamnum Sambucus Pannonius superstes est.

Sed nec alij de externis regnis hinc omittendi erant: in quibus facile principes Alfonso Aragonum, & Matthias Huniades, Vngarorum, reges. De illo paulo fusius explicare visum fuit. Etenim ut Alexander Homeri Iliadem, sic Alfonso Liuij historiam semper comitem habuit: & Laurentium Vallam, qui apud ipsum exularet, mirifico studio complexus fuit, atque ut Herodotum & Thucydidem, è quibus cotidie de Perfarum & Græcorum historię differentem cum summa admiratione audisset, in Latinã linguam cõuerteret, perfecit. Idem tantum litteris detulit, ut clypeis & signis suis librum appinxerit: cum gloriaretur, nullos se habere meliores consiliarios quàm mortuos, hoc est, libros. Interrogatusque, utrum plus libris aut armis debere se existimaret, libros prætulit: quippe è quibus arma armorumque usum sese discere affirmaret. Denique cum æger aliquando lecto decumberet, & lectione Curtij de rebus gestis Alexandri Magni ita se oblectasset, ut animi & corporis languentis collapsas vires refici sentiret, exclamauit, non esse in Hippocrate vel Galeno saniolem medicinam, suauiolemque curationem. Matthias verò Rex cum alijs partibus rem litterarum iam iuuat, tum ita sese historiarum lectioni dedit, ut ex Græca lingua multas in Latinam transferri sui usus causa curaret. Eiusdem munificentia ad Vngaricæ historię tractationem & Callimachus Experiens, vero nomine Philippus, editus Geminiano Hetruriæ oppido, tum exul (nam Pauli II. Pontif. sceleris Roma pulsus, à Casimiro, rege Polonia, Alberto F. præceptor datus, posteaque cladis Moldauicæ, quod nobilitatem ob contumaciam obiectandam hosti censuisset, habitus author fuit,) & Antonius Bonfinius pellecti sunt. Nec deessent, quæ præterea tanquàm emblemata, de Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Britannicæ id genus, nec dissimilis studij, exemplis adijcerem. Sed hoc institutum ^{in imperio} & breuitatis studium nostrum prohibet. De Gallicis tamen indicandum putauimus, apud Ludouicum XI. perquam gratiosum fuisse Philippum Cominæum, hominem Belgam è Flandria, cuius commentarios Gallica lingua conscriptos Sleidanus Latinos reddidit. Et Franciscus I. cum doctinarum omnium appetentissimus esset, ita quidem, ut magnis sumtibus per Italiam & ipsam Græciam aleret, qui veterum auctorum scripta conquirerent atque describerent, & bibliothecam instituerit amplissimam, quæ libros aliquot postea insignes dedit: etiã historias magno studio legit, & ita legit, ut neque à mensa vel prandens vel cenans de his colloquia excluderet, & accuratè cum ipse dissereret, tum alios, qui aliquid attulissent in medium, attentè audiret. Notetur & in Britanicis perquam insignè istud de Eduardo VI. neque omittantur pauca nonnulla de Germanicæ nostræ principibus. De Eduardo res ita se habet. Erat ille, ubi vitam finijt, circiter annorum sedecim adolescens. Sed in eâ ætate præter patriam linguam & Latinam & Græcam & Gallicam didicerat, & doctis omnibus, Germanis, Italis, Gallis, Scotis, Hispanis, Polonis hospitium dabat atque patrocinium. Constat eundem studiosissimè historias legisse: & traditum est à nonnullis, inde Northumbrij Ducis, à quo tabifico veneno sublatum suspicio fuit, in eum odiũ, seu quandam occulti metus à populo, extitisse. In Germanicis principibus est quod de Auentini Annalibus vehemèter Gulielmo & Ludouico, Bauaris, debeamus. Nec minor de Saxonica historia Fridericum Sapientem Electorem cura tetigerat. Sed perfecere de-

mum rem illā Mauricius & Augustus, fratres atq; Electores, vti opera Georgij Agricola & Fabricij. Prædicatur etiam Philippi Palatini Elect. in historiarum cognitione comparanda studium mirificum: Qua de re cum Philippi Melanchthonis aliquot in locis, & Caspari Hedionis hist. Eccl. lib. 12. cap. 4. expositiones in medio sint, inde peti omnia satius fuerit. Nec suis hac parte illustrissima familia Brandeburgica caret. De quibus pro dignitate hinc differatur, iterum argumenti ratio prohibet. Vnum id addo, documenta quæ de his exemplis, vel ideo illustrioribus, quò maior eorum, à quibus profecta, dignitas, cæteri Principes capiant, esse plurima. Sanè quod historia Sleidani traditū est, Germaniam hodie familias hæc tres, Bauaricam, Saxoniam, Brandeburgicam secundū Austriacam præcipuas atque adeò potentissimas habere, id neminem esse opinor, qui inficiari aufit.

Quòd si nec respub. illustriores parte hac laude sua fraudandæ, nota quidem, vt cæteros taceam, de Sabellico, & Petro Bembo, edito genere patricio, & à Leone X. inter purpuratos Sacerdotes (vulgò Cardinales vocant) lecto, Venetorum prudentia ac diligentia. Nam vtriq; Senatus decreto scribendæ historiæ Venetæ munus impositū fuit. Ac Bembo id de se obiter retulisse contentus fuit. Sabellico annum trecentorum aureorum stipendium constitutum, Iouius memorat.

Cæterum liquet iam hinc tertium, idq; luculentissimum, de Historiæ dignitate argumentum: Cùm qui nō solum comprobârint, sed etiam litteris mandârint, ipsos summos omnium ætatum monarchas, Reges & Principes reperiamus.

Libet nunc partes disciplinæ istius perstringere, vt hinc porrò planum fiat, è qua plurimum commodi expectandum sit. Nominauit autem has Eustathius, Dionysij interpres: τὸ πολιτικόν, τὸ πραγματικόν, τὸ χρονικόν, τὸ ἡμερολογικόν. Et Polybius alibi τῆς πραγματικῆς, alibi τῆς ἡμερολογικῆς primas defert. Ego de posteriore assentiri malim: Est enim hæc, quæ reliquas omnes illustret, & sine qua illæ fermè fructum nullum præbeant. Neq; hinc nudas familiarū delineationes aut nomenclationes quasdam intelligimus, sed additas personis cōuenientes rerum gestarum descriptiones, cum diserta temporum, quibus quæq; floruit, indicatione, planeq; quasdam quasi πραγματικῆς. Vnde iam noua ἡμερολογικῆς sese ἐξοχῆ exerit. Quæ enim fugit, in historijs potissimum de personis, quæ res gessere, agi, has autem rursus familiarijs discerni oportere? Et certè quidem cùm secundum cœlestis doctrinæ veritatem, & Ecclesiæ conseruationem, sint habeanturq; bona, quibus mortalium felicitas comprehenditur atq; constat, præcipua, Imperia & artes, etiã familias, quæ vtraq; condiderunt, illustrârunt, propagârunt, non negligendas, sed summo honoris cultu afficiendas, non potest non apertum omnibus esse. Fit autem istud eo pacto rectissimè, si earū obsequio & memoriæ studeamus, hoc est ortum, incrementa, interitum inuestigamus aut inuestigata cognoscamus. Habent enim semper vt ipsa imperia, ita & familiæ, suas quasi periodos, fatalesq; vices, seu vt Quintiliani verbis vtat, initium, incrementum, summam. Nec potest non talis cognitio vt principibus, quiq; alij reip. clauum tenent, iucundissima, ita omnibus vtilissima esse. Sanè si rectè rem æstimemus, etiam ipsum Nobilitatis decus hoc quasi fundamento nititur. Est enim illa, si Aristoteli credimus (nam adamussum ista hinc disceptari nec debebât, nec poterant) vetustas & integritas generis, seu parta maiorum in respub. meritis, ac propagata dignitas.

Verum hinc necessario adiiciendum erat, quid præstari ab eo conueniat, qui cū fructu aliquo & suo & aliorum tractare τὸ ἡμερολογικόν studeat. Ergo vt rem in pauca conferamus, præcipuè opus fuerit attendere penèq; religiosa totius antiquitatis, cuius fundamentum facio historiam Biblicam, inuestigatione, & iugi veterū monumentorū lectione. Nam qui hunc laborem subterfugit, & antiquitatem tanquã per transfennã aspicere, neq; in ipsa penetralia progredi velit, hinc longè faceffit, aut solidum fructum expectare definit. Nec fieri potest, vt qui alias ingredi vias tentauerit, nō in salebras & anfractus incidat, & deniq; vel in horrida tesqua & mandras, vel periculosissimū præcipitiū perducatur. Sanè Philippi Melanchthonis, summi atq; optimi viri, quem admodū prædicabat eum Camerarius, communisq; præceptoris nostri, vt Glandorpius nominabat, ac multo maximæ partis litteratorum hominum parentis, vt in quadã epistola Iohannes Sturmius, ad hunc ipsum Glandorpium vsurparum veluti apophthegma quo infiniti laboris esse affirmabat, familias scribere, in medio est. Et requirere ad eandem operam Came-

rarius solebat non solum ingenij acumen, sed temporis quoq; lōgitudinem & industriæ laborem. Neq; plurimorum clam sunt, qui ab ista, quam diximus, via declinantes, etiam fortunam eandem experti sunt, hoc est *πὶ ὑπεραλογοῦν* magis obscurarūt quam illustrarunt, tam vetera quam recētia exempla. Nam ut ne hoc etiam quenquam perturbet, nequam istud genus hominum primum nostra ætas vidit, sed etiam antiquitas tulit. Atq; operæ precii facturi videbamur, si cuiusdam veluti cautionis loco pauca de ijs hīc differeremus. Satis autem constat, maximè istius quasi noxæ reos Poetas: nisi fortè quis illos ea licentia excusandos existimet, de qua ita Ovidius cecinit:

Exit in immensum fecunda licentia vatū,

Obligat historica nec sua verba fide.

Et Socrates apud Platonem asserit, *ὅτι ἡ ποιητικὴ δέος, εἰπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μῦθους, ἀλλ' ἔ λόγους.* Hos magna turba ineptorum historicorum, & incauta quorundam ambitio, sequitur. Nec enodare singulatim de omnibus omnia libet. De historicis id genus notetur locus Plutarchi è Clodij cuiusdam temporum indice: Clodius, inquit, antiquos illos temporum commentarios ostendit in Gallica vr̄bis calamitate perijisse: eos autem, qui nunc extāt, compositos esse ab alijs, qui in gratiam certorum virorum genera eorum in præcipuas familias, maximeq; insignes, nulla omnino ratione ad eos pertinentes, ingesserint. Hactenus Plutarchus. Legimus etiam de C. Iulio Cæsare, quod originem familiæ suæ à Venerē, quam templo honoratam genitricem cognominavit, repetierit: inueniasq; eandē lib. 8. epist. Ciceronis, qui totus M. Cælij est: inuenias quoq; passim apud eos scriptores, qui sub successore Augusto florere. Et satis cōstat, sacra Veneris familiæ Iuliæ propria fuisse, ut Solis Aureliæ, Ditis patris Valeriæ, & alia alijs. Magis autem mirere, quod Suetonius habet, Galbam videlicet, qui post Neronē imperavit, genus suum ab infami illa Pasiphæ, Minois Cretenis cōiuge, censerī voluisse, haud dubiè nulla alia de causa, quam ut saltem vetustatis opinione plus sibi familiæq; dignitatis conciliaret. Fuit & sub Vespasiano inuentus, qui Flauiam familiam, qua Imperator is editus esset, ad cōditores Reatinos, comitemq; Herculis, cuius extaret via salaria monumētum, referret: & alius sub Augusto, qui Vitelliam gentem, qua gurges ille, atq; abdomini suo natus helluo baratroq; Vitellius, Vespasiani antecessor, procreatus fuit, à Fauno, rege Aboriginum, deriuaret. Quanquam verò postremam hanc sententiā Suetonius in medio relinquit, tamen de Vespasiano, qui æquè prudentissimus esset ac versutissimus, adijcit, eum tā turpem adulationem, stolidamq; audaciam, vltro irrisisse, indigenaq; origine contentum fuisse. Nec dissimilem in Austria sua de Stabij, Austriacæ familiæ originē à Iapheto, Nohæ F. deducētis, refutatis ineptijs à Maximiliano I. Cæs. retulit historiam Cuspinianus: Quæ etsi stylo & orationis genere negligentiore exposita, per se tamen memorabilis sit, hīc eam de verbo ad verbum ascribo: Audiui coram, inquit, Diuum Maximilianum sepius loquentem cum Stabio: Tu me ex arca Nohæ ducis? & stemmatis originisq; meæ auctorem tribuis Iaphet, tertium scilicet Nohæ F. qui pudenda patris detexit? quasi ex radice non bona, possit produci stipes bona & fertilis, cum tamen mala arbor nunquam bonum producat fructum? Et licet Stabius acutè Diuo Cæsari multis aulicis astantibus respondisset (nam haud vulgariter amabatur à Cæsare, quod omnibus constat, & comperitum est) tamen Cæsar postea dixit: Caueas hanc ignominiam mihi & posteris meis inurere, qui mihi irascentur, & alij ex certa lingua subsannabūt. Hactenus Cuspinianus. Accertè quidem quam veteres isti longè adhuc crassius, & quod aiunt, tota via errarūt, seu planè aues sectati sunt, secundū Venusinū Poetā, cæteri proximiorū & paulo superiorū temporū scriptores nonnulli. Etenim ut gentibus & nationibus ipsis, ita & familijs temerè nulloq; vel argumento, vel probabili saltem cōiectura, origines tū Troianas tū Romanas, & nescio quas alias, affinxere. Exempla, nisi qui monumenta ipsorū nō viderit, prætereire neminè possunt, quæ ut de gentibus accumulanda hīc nō erant, ita de familijs vnū atq; alterū saltē tā ex nostris, hoc est Germanicis, quam ex Italicis historijs subjicere visum fuit. Celebrantur autē in veteribus Germanicæ stirpis atq; originis familijs præcipuè Merouingi & Welfi: & illi fatu Priami Troiani, hi Catilinæ editi censentur. Quid hac re dici vel ineptius vel incogitātius potuit? Ut enim ductore Ænea delatos in Europā atq; Italiā Troianos non negemus, quid hoc omniū ad nostras gentes? præsertim cum Francorum (In his enim Merouingi primi rerū potiti sunt) populus & nomen

multo potest innotuerit. Altera de Welfis opinio non gloriam, sed probrum ac manifestam infamiam habet. Nam quod Catilinæ genus, qui mores, quæ studia fuerint, satis superque cum è cæteris Romanis scriptoribus, tum è Cicerone & Salustio evidens sit. Et certum est è Taciti historia lib. 3. & alijs, veterem Romanam nobilitatem, partim intestinis & plus quàm civilibus bellis istis, partim Imperatorum sæuitia extinctam. Quæ autè huic quasi suffecta fuit, qualis censei haberique debeat, non obscure Plinius demonstrat: retulitque mores huius nequaquam probatos Marcellinus lib. 28. De Italicis nomine hic tantum Estenses & Columnios: quorum illos plerique ab Attijs, hos à Camillis Romanis derivant. Ego contra Estensibus Longobardicam stirpem assero: nec improbaram de Columnijs quorundam sententiam, pertinere genus horum atque originem ad Welfos. Neque enim ut Longobardorum, ita & aliarum gentium nostrarum in Italia imperia obscura sunt: à quibus occasione ista, quæ nunc tibi reliqua est, nobilitatem conditam, quod dubitemus causa nulla est, & satis id ipsorum Italarum testimonijs liquet, satis etiam quadam ad me epistola de sua & maiorum è Saxonica domo origine demonstravit Alfonso Carrettus, Marchio Finarij. Enimvero possident Estenses bona ex parte auitas sedes etiamnum: & conuulsibus Bauaria & Saxonia potiti, deinde familiam Ducum Brunswicensium & Lunæburgensium propagarunt. Constat etiam Columniarum stirpis Principes Germaniam ceu postliminio repetisse: à quibus hodie supersunt & illustrissimorum Electorum ac Marchionum Brandeburgicorum domus, & Comites Zollerani in Sueuia.

Sed his per quandam veluti digressionem expositis, pergo iam ad ea, quæ ad *τὴν γενεαλογίαν* pertinere videntur propius. In quibus & vetustatem & dignitatem huius sacrarum litterarum auctoritas commendat. Has enim diligenter atque accuratè origines & stirpes explanare, neminem nisi in lectione earum planè hospitem, fugere potest. Introductaque de eo exemplo instituti sane perquam laudabilis apud Iudæos consuetudo, ut familiarum descriptiones in sanj Hierosolymitani adyto asservarentur, mixtis tamen etiam de extraneis gentibus quibusdam veluti insititijs. Ac perdurasse quidem eandem consuetudinem seculis bene multis, hoc est, usque ad Herodis Magni regnum, accepimus. Is enim cum Idumææ, & quemadmodum plerique tradidere, omnino despicatæ originis esset, ne ea nouitas contemptum sibi pareret, monumenta illa flammis absumpsit. Quanquam verò ad istud tantum tamque ingens damnum cauendum, hanc aliqui prouidam curam adhibuerat, ut domi libros nonnullos exscriptos haberent, plerique etiam è memoriæ thesauris repararent, restitui tamen res in integrum nunquam potuit. Nec dubium est, inde quæstionum disputationumque nugæ extitisse, quas genealogiarum mentione taxat tam ad Timotheum quam ad Titum scribens Paulus Apostolus. Nam damnari ab eo eruditam atque historicam familiarum inuestigationem, id de sanctissimo Apostolo, præclareque etiam in bonis litteris erudito, ne in mentem quidem venire, nisi penitus excordi & vesano potest. Ac persentiscimus nos vel hodie eius iacturæ incommodum. Inde enim discrepantium illarum opinionum de genealogia Christi pugna extitit. Quæ ut componi possit, atque ad eò grauissimis de causis debeat, alibi à nobis demonstratum est.

Apud Græcos *τὴν γενεαλογίαν* principes Poetæ attigere, sed immodico fabularum studio haud satis feliciter. Debemus tamè plurimum Homero. Et meminerimus quòd de tota Græcæ gentis hac parte nauata opera scripsit in Arcadicis Pausanias: Sunt sane, inquit, Græcorum scripta cum in cæteris, tum in ijs maximè, quæ ad gentilitates pertinent, inter se dissidentia. Hactenus Pausanias. Quod ut auctori isti demus, atque ad eò nos dare oportet, ita studium in Græcis familijs explorandis nequaquam inde labefactatur, multoque minus ipsum *τὴν γενεαλογίαν* impugnatur. Et quam omnino disciplinam proferas, quæ *τῆς γενεαλογίας* videatur, alibi tamè & Ælium Lamiam vetusto Lamo, & Mæcenatem atavis regibus, editos ait. Quia autem non solum dulce, sed etiam cum fructu non poenitendo coniunctum est, eos, qui in genealogijs operam posuere, non ignorare, breuiter hic, qui in eo genere tam apud Græcos quam apud Romanos, denique etiam in nostra gente, hisque nostris temporibus, clariere, vel auctorum monumentis celebrantur, subijcio.

Antiquissimus omnium post Poetas nominatur Acusilaus Argiuus, oriundus Cercæ urbe in confinio Aulidis. Qui ad Poeticas Hesiodi genealogias emendandas animum appulit, quemadmodum auctor est Iosephus lib. 1. contra Apionem. Addit his Suidas,

Suidas, ex æneis tabulis, quas pater ipfius, quendam ædium fuarum locum fodiens, reperit, eum genealogias defcripfiſſe.

Hellanicus poſt Acufilaum ſcribere genealogias aggreſſus eſt, & ita aggreſſus eſt, vt dum limam & emendationem profiteretur, ab acri Acufilai infectatione non abſtinuerit.

Polycrates Sophiſta celebratur vt in Genealogijs verſatus ab Iſocrate in laudatione Buſiridis.

Aſius citatur ſæpiſſimè in Pauſaniæ commentarijs.

Hecataeus, qui cum Cadmo primus hiftoriam ſoluta oratione edidit, memoratur inter genealogiarum ſcriptores à Stephano.

Suidas ab eodem Stephano nominatur.

Simonides poſterior, cognomento Melicertes, ſcripſit tres genealogiarum libros.

Sequuntur hos Epimenides duo, Pherecydes Athenienſis, Philiftus, qui Laertij & Suidæ mentione referuntur.

Philoxenus Æacidarum genealogiam carmine deſcripſit, vt Suidas.

Pollio hanc vtilem operam præſtitit, vt tam Barbarorum quàm Græcorum, qui ad Troiam militârunt, genealogias contexuerit, teſte eodem Suida.

E Romanis ſcriptoribus primus, quantum mihi conſtat, genealogias attigit Varro ille *πολυγράφος*, exquisitiſſimis que laudibus ab Auguſtino lib. 6. de ciuitate Dei cap. 2. celebratus. Explicauit autem de familijs Troianis, vt Seruius. Nam grauior auctor Plinius libro 35. capite 2. non parum diſcrepans, & omnia ad Romanam hiftoriam accommodans, ſeptingentorum illuſtrium & nomina & imagines inſeruiſſe voluminibus ſuis, ait.

Fecit non minus, aut etiam longè maius, operæ præcium T. Pomponius Atticus, ad quem extat epiftolarum Ciceronis volumen. Sic enim in eius vita Cornelius Nepos: Moris, inquit, maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatis que amator, quam adeo diligenter habuit cognitam, vt eam totam in eo volumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit: Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illuſtris eſt populo Rom. que non in eo ſuo tempore ſit notata. Et, quod difficiliſimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, vt ex eo clarorum virorum propagines poſſimus cognoſcere. Fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, vt M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibusque temporibus cœpiſſet. Pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi, Fabiorum & Æmiliorum. Quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notiçiæ clarorum virorum. Haftenus Nepos: qui paulo poſt ſubiicit, nullum temerè interceſſiſſe diem, quo Auguſtus Cæſar non ad eum ſcriberet, quò aliquid de antiquitate ab eo requireret. Meminit eiufdem operæ Cicero in Oratore: Quem & ipſum locum ſubiicere viſum fuit: Cognoscat, inquit, Orator rerum geſtarum & memoriæ veteris ordinem, maximæ ſcilicet noſtræ ciuitatis: ſed & imperioſorum populorum & regum illuſtrium: quem laborem nobis Attici noſtri leuauit labor, qui conſeruatis notatiſque temporibus, nihil cùm illuſtre prætermitteret, annorum ſeptingentorum memoriæ vno libro colligauit. Neſcire autem, quid antequam natus ſis, acciderit, id eſt ſemper eſſe puerum. Quid enim eſt ætas hominis? niſi cùm memoria rerum veterum cum ſuperiorum ætate contexitur. Commemoratio autem antiquitatis, exemplorum que prolatio, ſumma cum delectatione & auctoritatem orationi affert & fidem. Haftenus Cicero. Porro autem facilè vt credam, inducor, ex hac Attici hiftoria petitas de Papiria & Portia familia expoſitiones, quas habent Cicero epiftolarum ad familiares (ſic enim rectè quidam inſcribunt) lib. 9. & Gellius lib. 13. cap. 18. vbi quidem etiam commentariorum librum de familia Portia citat.

Meſſala iam ſenex volumina de familijs condidit, vt meminit Plinius lib. 35. cap. 2.

Hyginus, Auguſti Cæſ. libertus, nominat genealogiarum libros ſuos de ſignis cœleſtibus lib. 2.

In noſtra gente, vt & in alijs plerisque, etiam antequam ſuus litterarum ſtudijs nitior redijt, tentârunt quidem *τὸ γενεαλογικόν* multi, ſed eo tractatu atque euen-

tu, vt magis fumum ex fulgore, quàm è fumo lucem dederint, secundum Oracium. Est tamen cum primis memorabile exemplum Othonis, Episcopi Frisingensis, Diui Leopoldi, Austriæ Principis F. & Leopoldi II. Ducis Austriæ, Diui nepotis, quod retulit Lazius. Hi enim, quemadmodum idem loquitur, generis sui genealogias terfo filo ditionis posteris reliquere.

Patrum nostrorum memoria conatus etiam est aliquam τῆς ἡμετέρας lucem Anthropologia sua afferre Volaterranus. Nec dissimile Boccacij studium fuit.

Hac nostra ætate de Romanis familijs operæ precium fecere illustris Baro, Richardus Streinius Austriacus, & Iohannes Glandorpius Monasteriensis. Atq; illius quidem stemmata doctissimorum virorum elogijs celebrata extant. Huius non nisi de Antonia & Iulia familia commentarij in lucem prodire, cæteris hætenus suppressis. Quæ res filio curæ esset, non semel ei adhortatores fuimus. Nam quales credi oporteat, de publicatis, quibus nihil potest esse perfectius, planum fit. Peculiariter autem Cæsarum Romanorum familias, quibus multa, quæ ad exquisitam antiquitatis cognitionem pertinent, inserta sunt, dedit Onuphrius Panuinius. Et est quod eiusdem operæ de aliquot aliorum regnorum familijs debeat. Neque enim omne tulit punctum, vt cum Oracio loquamur, sed est vbi fides aliquando labascet.

Cæterorum regnorum & Imperiorum familias recognitum à Philippo Melanchthone Carionis Chronicò attigit poti⁹ quàm explicauit. Verùm de Germanicis opera Peuceri, qui pleraq; omnia à Seldio Iureconsulto, duorum Imperatorū, Caroli V. & Ferdinandi fratrum, Procancellario, accepisset, insignis est. Neq; nihil Chytræi Chronologiæ debemus. Quæ præterea à diuersis de familijs etiam diuersis edita sunt, singulatim hîc enumerentur atq; censeantur, instituti nostri nō est. Et pleraq; eiusmodi sunt, vt iudicium omnibus in procliui esse oporteat. Sunt etiam nostra ἱστορικὰ ἢ ἀπομνημονεύματα in medio. Quæ vtinam elaborare aliquando, ac de toto argumento illo συμμαρτυρεῖν, liceat, vt ad Germanicam historiam, quam metam nobis destinauimus, procedere commodius possimus. Studium quidem, quod sæpe à nobis detulimus, & in laboribus difficilissimis exanclandis assiduitatem, nunquam defugiemus.

Porrò autem cùm non possit non de summorum monarcharum atq; Principū exemplis plurimum τῆς ἡμετέρας commendationis accedere, neque ea hîc mentio prætermitti debebat. Ac mansit quidē ista præcipuè Romanis Imperatoribus laus. Neq; enim interea, eaq; de causa ij, quos supra ex optimatibus nominauimus, Messalas dico, & ex Nepote Brutos, Marcellos, Fabios, & in nostra gente Frisingensem & Leopoldum Austrium, excludendi sunt. Quare antequam eò progrediamur, visum fuit insignem illum è Plinio lib. 35. cap. 2. locum, quò laudatissimi exempli commune quoddam Romanorum in nobilium familiarum memoria conseruanda studium demonstrat, hîc inserere: Apud maiores, inquit, imagines in atrijs erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec æra aut marmora. Expressi cera vultus singulis disponebantur armarijs, vt essent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera: semperq; defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat, populus. Stemmata verò libris discurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerū in magistratu gestarū. Aliæ foris & circa limina animorū ingentiū imagines erāt, affixis hostium spolijs, quæ nec emtori refringere liceret, triumphabantq; etiam dominis mutatis ipsæ domus, & erat hæc stimulatio ingens, exprobrantibus testis, cotidie imbellem dominum intrare in alienum triumphum. Hætenus Plinius. Nunc ad Imperatores genealogiarum studiosos, redeo: è quibus principe loco Adrianus celebratur. Secundum ab eo vt cæteris plurimis in rebus, ita & familiarum veterum cognitione fecit Valentinianum I. Sex. Victor. Sed facile vtriq; palmam eripuit è nostræ gentis Imperatoribus Maximilianus I. Nam vt ipsum historiarum studium in Germania excitauit, ita per Iohannem Stabium, Iacobum Manlium & Ladislaum Sunthemium præstitit, vt Germanicorum Principum familijs tandem ex historiarum monumentis lux redierit, cùm antea profunda omnia barbarie obruta essent atque squallerent. Et constat, ab eodem Imperatore cùm in hos viros tum in familiarum inuestigationem sumtus ingentes factos. Fuit postea non dissimile è filio Philippo nepotis Ferdinandi Cæsaris studium. Et sunt quidem Lazij, Medici & Historici, commentarij, vt de familia

familia Austriaca, ita & de migrationibus gentium in medio: de quibus, præstitaq; in his opera, quid sentire doctos conueniat, à me hîc inculcetur, opus non est. Facioq; de tota hac orationis nostræ parte, quam τὸ Ἰστορικὸν destinatum volebamus, finē: iam postremo cuiusdam veluti corollarij loco ex multis, quæ dicenda restarent, quàm breuissimè, crassaque Minerua, adiecturus, vt scribenda Historia sit, quæ que pericula comitari ferè historiæ scriptores soleant: deniq; etiam quod fabularum in historijs credi principium posse videatur.

Præcepta de Historia scribenda varia, eaq; accurata, habent Polybius & Cicero: & idem multi è recentioribus argumentum ex professo tractârunt. Vnum id è Cicerone lib. 1. de legib. repeto: Historiâ nec institui posse sine præparato ocio, nec exiguo tempore absolui. Cui addatur è Polybio lib. 12. eum, qui historias scribere velit, indefinenter per omnem vitam huic tractatui incumbere, non autem obiter attingere, debere. Quò pertinet, quod prodidit de sua historia Diodorus Siculus, annos se triginta in descriptionem impendisse: pertinet itidem quod habet Dion, annis decem à se historiæ collectam, per scriptam duodecim: pertinet deniq; quod Seruius in 9. Eclog. Virg. scriptum reliquit, Cinnam de Smyrna librum decem annis elimasse. Et hac nostra ferè memoria historiæ Boiorum scripturus Auentinus, annalium & diplomatum inspectione, & omnis generis antiquitatibus conquirendis, septennium insumsit, vt testatur de eo Schardius Iureconsultus. Neq; è Nicolai Vignierij de historica Bibliotheca sua relatu obscurum, iam per annos tredecim, cùm Chronicon rerû Burgundionum ederet, in isto opere ab eo elaboratum. Quibus præterea addatur, quod Iohannes Basilius Heroldus de historia Pauli Iouij habet, hanc ab illo annis triginta septem cōcinnatam. Est etiam cum primis memorabile, quod de Menandro Ephesio habet Iosephus, nempe historiæ, quam de singulorum regum tam Græcorum quàm Barbarorum rebus gestis scripserat, è prouincialibus cuiusq; loci litteris illum excerpisse. Et præstitit quidem haud dissimilem superioribus annis de regno Italiæ operam Carolus Sigonius.

Pericula, in quæ vocari plerunque Historici assolent, diuersis nobis exemplis proposita sunt. Hîc vnum atque alterum adijcio.

Temporibus Tiberij Cæs. in ius postulatus Cremutius Cordus fuit, quòd laudato Bruto, Cassium vltimum Romanorum dixisset. Quanquam verò is accurata se oratione, cuius argumentum Tacitus habet, defenderet, mori tamen iussus est, vt Dion. Nam Tacitus voluntarium eius vitæ finem significare videtur, & libros per Ædiles cremari à Patribus iussos, ait, sed qui tamen manserint occultati & editi. Quo magis, inquit, socordiam eorum admirari libet, qui præsentis potentia credunt extingui posse etiam sequentis æui memoriam. Nam contra punitis ingenijs crescit auctoritas. Neque aliud externi reges, aut qui eadem sequitia vsi sunt, nisi dedecus sibi aut illis gloriam peperere. Hactenus Tacitus.

Caligula, Princeps ingenio monstroso, acerbè in Liuij historiæ inuectus, parum absuit, quin aboleuerit, & imagines ex omnibus bibliothecis amouerit.

Domitianus, neutro mitior, Iunium Rusticum, quòd Partii Thraseæ & Heluidij Prisci laudes edidisset, appellaretq; eos sanctissimos viros, occidit, vt Suetonius. Nam Tacitus in vita Iulij Agricolæ non parum varians, qui Partum laudasset, Arulenum Rusticum, qui Heluidium, Herennium Senecionem vocat. Addit præterea, etiam in libros ipsorum sæuitum fuisse, delegato Triumuiris ministerio, vt monumēta eorum in comitio & foro vrerentur. Idem Domitianus & Hermogenē Tarsensem propter quasdam in historia figuras, & Metium Pomposianum, quòd conciones regū ducumq; è T. Liuiio circumferret, vita expulit. Neq; si Suetonio credimus (nam Iosephus variat) vllam vnquam historiæ cognoscendæ operam dedit, sed solos Tiberij Cæs. commentarios atque acta lectitauit: & vt ocio suo cōsuleret, epistolas, orationes & edicta ferè alieno stylo formauit. Quodque fieri semper assolet, vt exempla regentum in vulgus manent, secundum Claudianum, idem etiam Domitiani seculo accidit. Vnde est grauissima illa Iuuenalis Poetæ, qui tum vixit, querela Satyr. 7.

*Vester porro labor fecundior, historiarum
Scriptores, petit hic plus temporis atq; olei plus.
Namq; oblita modi millesima pagina surgit*

R. REINECCII ORATIO

Omnibus, & crescit multa damnosa papyro.

Sic ingens rerum numerus iubet atq; operum lex.

Quæ tamen inde seges? terra quis fructus aperta?

Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?

Paulus Iouius, de quo suprâ dictum, sæpe de periculis, quæ ex liberiore stylo sibi im-
mineant, queritur. Et nota Sleidani, hominis ex Vbijs Germani, fortuna est. Lubuitque
adiocere ex eiusdem Iouij ad Octauium Farnesium epistola quadam locum notatu di-
gnissimum: Quod ad historias meas pertinet, inquit, eas nequaquam tabellarijs com-
mitti posse putauerim, ne interceptæ quorundam animos offendant. Nunquam enim
vel æquissimus rerum gestarum scriptor victis pariter atque victoribus satisfacit, quo
minus vtrunque gratiam suam extenuet vel odium quærat, quòd cum facile sit factiosa
superbaque iudicia subire, qui inter viuos libero ore locutus, tanquam posteris gratum
facturus, non procul ad inuidia fortunæ ludos perscribit. Hactenus Iouius.

Neq; sanè vel hodie non sæpe immites Tiberios, furiosos Caligulas & sæuos atque
ignauos Domitianos reperias. Et aperta omnibus est vulgi peruersitas, noti etiam in lit-
teratorum fece Accursiani nonnulli, qui non esse de pane lucrando occinere audeant.
Quasi verò eundem liberalium artium tractatus, quem cædones propositum scopum
habeat, aut id, quod maximè quæstuosum, etiam dignitate vincat. Addo his de recen-
tibus historijs, fermè de illis euenire solere, quod scripsit Ammianus: Pericula veritati
contigua esse. Inde enim est, quod idem ex Cicerone retulit, quosdam formidine ho-
rum edere cognitiones actuum variorum, etsi vberibus stylis explicatas, superstites no-
luisse. Et pertinet eodem, quòd vt plerique hac nostra memoria, ita etiam historiae de
Henrici III. Cæs. vita auctor nomen suum suppressit.

Quantquam verò hæc ita sint, tamen adeò inde Historiæ decus non infuscatur, vt po-
tius magis splendet. Nam Tyrannis id quod optimum est, & *maximè* quæ tamen scur-
rilitate careat, non probari, quid mirum? Rectius quidem ille ipse Tiberius, cum aduer-
sus conuicia malosq; rumores, & famosa de se ac suis carmina, animum obfirmatum at-
que inuictum ostèdere veller, sensit, atq; sanius, mente & ipse adhuc sanus, statuit, cum
diceret: In libera ciuitate & linguam & mentem liberam esse debere. Et Senatu per adu-
lationem aliquando de eiusmodi criminibus ac reis cognitionem flagitante: Non tan-
tum, inquit, ocij habemus, vt implicare nos talibus negocijs debeamus: Nam si hanc fe-
nestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis: omnium inimicitia hoc prætextu ad vos de-
ferentur, quemadmodum est apud Suetonium.

Quòd si tamen tam iners quispiam, tamq; excors fuerit, vt propterea ab historiarum
tractatione abstinendum existimet, is ita habeto, neq; cæteras disciplinas similium pe-
riculorum expertes esse. De Theologis quidem, qui angustioribus quasi finibus, extra
quos ipsis euagari sine piaculo non licet, inclusi sunt, nihil dico. E Iureconsultis cæsi mi-
serabiliter illa disciplinæ huius lumina, Papinianus & Ulpianus, fuere. Et sæuijt in Me-
dicos ob Hephæstionis mortem atrociter Alexander Magnus, sæuijt ob morbum pro-
prium Maximinus Cæsar. Nec Socrates, tametsi innocentissimus, propter Philoso-
phiæ professionem effugere nefariam accusationem & capitis discrimen potuit. Legi-
musque cum ab alijs veteribus regibus Philosophos vexatos, tum ab Imperatoribus
aliquot vrbe & Italia pulsos. Quid? quòd suos ipsorum præceptores Hercules quidem
Linum, Nero Senecam, quem antè immensis opibus (nam ter millies sestertium, hoc
est, septuagies quinquies centena millia aureorum coronatorum, quæ intra qua-
driennium corrasisset, Suillus apud Tacitum ei exprobrat) cumulasset, interfecerunt?

Fabularum vel potius allegoriarum, quas Historiæ habent, aut à quibus illæ profe-
ctæ sunt, partim principium idem duco, quod de Historicis iam diximus, partim simpli-
citer è nominum similitudine ingenij lusum statuo. Cum enim non semper liceret ve-
rum proferre, & tamen homines ingeniosi perire rerum gestarum memoriam nollent,
ad hoc tutius veluti perfugium se recepere. Et iuuat sæpe tanquam veste regi, cuius
cognitionem patere quibusuis nolumus, aut id, quod iam antè notum est, vel in allego-
rias vel in mythologias translatum habere: sed non e contra. Inuenias ergo qui Iudithæ
historiã, eius, quæ de Esthera extat, allegoriam existiment. Et certū est, Germanicorum
illorum rythmorum expositionem, quam vocamus *Tewrdanck*, itidem allegoricam
de Maxi-

de Maximiliani I. Cæs. rebus gestis enarrationem esse. Suntque eiusdem fortè generis fabulæ & cantus de Theodorico Veronensi, Henrico Leone & Melusina Luxemburgica. Nam Gigantes, quibuscû Theodorico res fuit, interpretor è Carionis Chronico barbaros, quos ille vicit ac profligauit. De Henrico Leone, & fabulis de eo confictis, memini me nuper accuratè differentem D. Ludolphum Schraderum, in hac academia Ordinarium, virum nominis celebritate, sciëntia iuris ac dignitate amplissimum, quem honoris causa nomino, audire. Et certè quidem si dextrè accommodes, multa cum historia conueniunt. Addatur his postremò cantilena illa iocularis, quæ cuculi è falice prolapsi mortem habet. Nam quod Germanicè falicem dicimus, exprimit nomē familiæ Germanicæ, & quidem Comitatu claræ, ad quam allusio fit. Scimus etiã quid de plerisque Sanctorum legendis, vt vocant, euenerit. Nam vt ne singulas ad trutinam reuocem, nec id inculcem, plurimas è Poetarum fabulis confictas, ita quidem non pauca allegorias referre videntur.

Atque erant hæc, quæ in præsentia afferre de Historia in medium habebamus. Vtinam autem factum opere precium sit, vtinam conatu, vt mihi persuasi, haud improbando, operam & oleum, quemadmodum dici consuevit, non perdidisse videamur. Vnum id vereor, prolixitas fastidium pepererit. Sed omnino ita se res habet, quod scripsit de se alicubi Hieronymus, vt nempe dum viceum facere cogitavi, amphorã sinxerit manus. Est enim argumentum, si pro dignitate tractare velis, amplissimum & rebus locupletissimum: nec fieri potest, vt non tanquam in latifundio, aut spaciofo exquisitè exculthorto, quis in amœniora diuerticula animi causa dessectat. Quod reliquũ est, precor ab immortalis Deo, qui est Pater Domini nostri Iesu Christi, & Filius, & Spiritus sanctus, in vna sacræ *residuo uoia*, & Ecclesiæ & S. Romano Imperio, cuius vtriusque nos ciues & alumnos profitemur, precor summo in terris magistratui, quem in Sacratissima Cæsarea Maiestate nos agnoscere, colere ac venerari par est, precor denique illustrissimo Electori Brandenburgico, Domino nostro clementissimo, atque vt Ecclesiæ, ita & academiæ huius altori ac protectori beneficentissimo, fausta & felicia omnia. Sanè in quæ tempora inciderimus, quæ nos fata vrgeant, nemini nisi vel veterno stertenti, vel non cæcutienti, sed planè mente & oculis capto, obscurum esse potest. Sed neque Ecclesiæ suæ defuturum sese *ἀρχόν*, & pijs cœptis *ἰδρυόν*, amplissimis Filius Dei nobis pollicitationibus recepit: ac de summa & propicia vt cæterorum inclytæ præpotentisq; domus Brandenburgicæ Principum, ita in primis illustrissimi Electoris erga Ecclesiam & bonas litteras pietatis ac benignitatis affectione sperare nos prolixè conuenit. Quam confirmet idem Deus opt. max. *δομή & χορηγός τῆς ἀγαθῆς*,
& in cuius manu cor regis, assidua & religiosa
nos prece supplicare oportet.

DIXI.

1812929

SIGNIFICATIO RE- CITATIONIS.

S.

QUOD fieri more maiorum consuevit, ut, quibus publicum in academijs docendi mu-
nus commissum est, hi in operas suas presentur, eaq; re sese & quam studiorum par-
tem profitentur, commendent, idem non debuit non a me etiam observari. Neq; quod
vel de absentia mea diuturniore, vel, ubi huc tandem appuli, interposita mora, hic
cecu purgandi mei gratia operose inculcarem, necesse esse duxi. Nam illa quidem cau-
sas habuit aequè grauisimas atq; iustissimas, hoc est, quas partim necessitas, partim respectus, pietati
& sanguini debitus, expressisset: hanc cum alia pepererunt, tum difficultates, quae migrationes
comitari semper assolent. Atq; ubi iam portum tenere videbamur, hanc rursus impotens illa fortu-
na tempestatem longè acerbissimam immisit, seu potius nouo infortunij casu ad pietatis cultum ad-
dere stimulum acriorem Deus opt. max. voluit, quod vix semestrem filiolum, atque ideò ardentiore
affectione deamatam, quod difficilimo matris partu in lucem edita esset, nec morbus huius
periculosissimus, fermeq; lethalis, qui, ut propemodum ablactanda fuerit, effecisset, nihil in eam po-
tuisset mors egrotatione repentina abstulit. Quibus illud insuper accedit, quod bene longo tempore
à bibliotheca mea absuerim: quippe quam paulo post, ac transactum mecum esset, eo animo huc pre-
miserim, ut propediem cum familia sequerer. Et certè quidem, cum casus interea non leues me af-
fluxerint, plerisq; autem mederi euentibus salubribus cœperit *ἄριστος ἐὼν υἱὸς θεοῦ* Filius Dei, hic de-
votat ardua operarum intermissione tam facile resarciri possit, ambigo. Rectè enim Antiphon Athe-
nienfis: *πολυπλοῦν ἐν ἀνάλωμα χρόνος*, quemadmodum est apud Plutarchum. Nec minus praeclarè Pli-
nius omne tempus perire dixit, quod studijs non impertiatur. Porro autem quae amplissimi Senatus
academiae decreto imposita mihi partes sint, cōstare publicè opinor. Nec obscura studia nostra sunt:
quibus tam prodesse, idq; operæ precium facere queamus, quod & antehac facere studuimus, & de-
inceps. Deo volente, atq; ad eò ducente, non minori conatu studebimus, opto etiam atq; etiam. Sanè
encomia, quae commendatiorem disciplinam istam, omnium ut dulcissimam ita & utilissimam, red-
dant, congerere permulta possem. Sed id fortè esset *ἡδύνας εἰς ἄδύνας*, secundum adagium. Est enim
res in medio, neq; summorum tam monarcharum, regum atq; Principum, quàm ceterorum omnium
qui illustri sapientiae & virtutis fama enituerent, testimonia atq; exempla clàm sunt. Breviter quidem
sed verè Gregorius Nassium senus, quem eximia appellatione Graeci Theologum cognominarunt, in
versu quodam, *ἰσοπέλω σὺ μὲν ἔρπυλον σὸν ἴλω* vocat. Et aequè grauitè Cicero: Nescire, inquit, quid antequam
natus sis, acciderit, est semper esse puerum. Haec cum ita sint, & quam tracti Spartam sumus, orna-
re nos omni contentione, hoc est, quantum pro modulo nostro licet, deceat, cras, quod felix & fau-
stum sit, hora & loco antecessori meo, D. Edoni Hilderico, consueto, nempe tertia post meridiana in
collegio Philosophico, aliquid de historia, eiusq; dignitate, & quae praeterea de disciplina hac indicari
utiliter & *ἡ μάταια* debere existimaui, praefabimur. Quare significationi publicae nauatum be-
neuolentiae studium ac benignitatem propensam iri confidimus. Francofurti ad Viadrum M. Junij
D. XXI. CIO. IO. LXXIX.

Reinerus Reineccius
Steinhemius.